مۇندەرىجە

تەخسكەشنىڭ دەردى
ئەمەلدارنىڭ ئاش قازىنى
ھساپلاپ چىققىلى بولمايدىغان ھساپلاش سوئالى
ئېغىز ۋە قۇلاق
تەگرىنىڭ شاپائىتى
مەن بىلەن توي قىلىشنى خالامسىز
بىر سۆزلۈك پەرق
خوتۇنلارغا 19 ماددىلىق تۈزۈم
شەيتانلارنىڭ پارىڭى
يەكچەشمە مايمۇن
ھاياتلىقتا چاكىنىلىقنى رەت قىلىڭ
مەستنىڭ قىسمەتلىرى
نان قېپى
جۇڭگولۇق، ئامرىكىلىق ۋە ياپونىيەلىك ھەققىدە قىزىقارلىق سىلىشتۇرۇش

ئېلكتاپقا تەييارلىغۇچى: ئابرال (ئابدۇللا خالت)
2007 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 13 ـ كۈنى

تەخسكەشنلڭ دەردى

تۇرسۇننياز توختى ئوغۇز

سزنڭمۇ دەردڭز بارمۇ دەۋاتامسز؟ قزززىقكەنسز، باشقلارنلڭ دەردى مېنڭكگە ياماق بولالمايدۇ. قاربغاندا سز مېنى باشلقنلڭ يېقنى، توققۇزنى تەل قلىپ بېرىدىغان ئادىمى بار، دەپ قالغان ئوخشايسز. باشقلارغا تېخى تنمغان، راستنى دېسەم باشلقنلڭ يېقنى بولماق قوتۇر ئېشەككە مۆلە بولماقتنمۇ تەس ئىدى. ئۇنلڭ ئۈستگە، هازىرقى باشلقلارنلڭ يۈرت بىدىكلىرىدىن ئانچە پەرقى يوق. ئۇزۇنراقى بىر ئىككى يىل، قسقسى بىرنەچچە ئاي تۆرۈپلا غېيىپ‌ دە ئۇچۇپ كېتشىدۇ. جەددالنلڭ كېچچە توقۇپ چىققان توقۇملىرى تاڭنلڭ ئەزنى بىلەن چۇۋۇلۇپ كەتكەندەك، سزنلڭ شۇنچە كۆچەپ تۈزگەن پىلانلىرىڭىزمۇ باش ئۇچىنى تاپقلى بولمايدىغان بىر كاللەك يىپقا ئايلنىپ قالىدۇ. قانداق قلىسز، باشتىن كەتكەن خۇي بولغاندىكىن، يەنە نۆلدىن باشلىماي قانداقمۇ كۈن ئۆتسۇن؟ «ئەمەلدارنلڭ يىغىرى بار، يىغىرنلڭ يىغى بار» دەپ بىكار ئېيتمىغاندى. گاهىدا شوخا تىكەنلەرگە پۈتلشىپ هەرجگە يولۇقسڭز، گاهىدا گۈللىرىگە قونۇپ تازا كېرىلىۋالىدىكەنسز. سز تېخى بلمەيسز، باشلققا يېقنلىشش دوئىل مەيدانغا كىرىش دېگەن گەپ. ئەر كىشىنى ئەر كىشىدىن كۆنلەيدىغان بىرمۇنچە گېلادىئاتورلار كۆزلىرىنى قىزارتقىنچە سزنى كۈتۈپ تۇرىدۇ. سز هامان قان ئاققۇزماي جان ئالىدىغان بەكمۇ ئوماق بىر جەڭنى باشتىن كەچۈرۈشكە مەجبۇر بولىسز. قانداقلا قلماڭ چوقۇم غەلبە قىلىشىڭىز كېرەك تە. گېزى كەلگەندە ۋىجداننى دەپسەندە قلساڭمۇ ئەرزىيدۇ. ۋىجدان بولمىغانغا كىم دوختۇرخانىدا يېتىپ قاپتۇ؟ سزگە دېسەم، بۇرادەر، بۇلارنلڭ هەممىسى بىر تاۋلىنىش جەريانى دېگەن سۆز. مۇشۇ ئوچاقتا ئون يىل تاۋلانسڭىز جەزمەن بىر پەيلاسوپ ياكى پسخولوگ بولۇپ قالىسز. ياق ياق... توختاڭ، خۇمسلارنڭمۇ پەيلاسوپ، پسخولوگلىرى بولىدىغىنغا ئىشىنىپ قويۇڭ جۇمۇ.

بۇ ئىشلار ئەنە شۇنداق بولىدىكەن. بەزى باشلقلارنلڭ كېپتىگە كىرىش ئۇنداق ئاسان بولغىنى بىلەن، بەزى باشلقلار هازىرلا قىزىل بايراق ئاستىدىن تۇرغاندەك پاك هەم مۇستەهكەم بولىدىكەن. ئۇنداقلارنلڭ تۇمشۇقىدىن ئېلىمىز دېسەڭ ئۆزىمىزنى خورىتىۋالىدىكەنمىز، يۈرىكىمىز زېدە بولىدىكەن، مېنلڭ ئالدىنقى نۆۋەتلىك باشلىقىم ئەنە شۇ قاتاردىكىلەردىن ئىدى. كارامەتلىرىم كارغا كەلمەي بىرنەچچە يىل ئاچچىق يۇتۇپ يۈردۈم. مېنلڭ خۇيۇم شۇ بولغاندىكىن ئىچىم سىقىلماي تۇرالايتتىممۇ؟ سزگە دېسەم، «پوداقچى« لىق كەسپىنلڭ مېهرى ئىسسىق بولىدۇ. چۈنكى سز ئۆزىڭىزنى تەلتۆكۈس ئىنكار قىلىشقا جۈرئەت قىلالىسڭىز، ئاندىن بۇ كەسپىنلڭ ئەهلى بولالىغان بولىسز. نېمە؟... غۇرۇرنى دەمسز؟ ئۇ دېگەنچۇ، ئارتۇقچە ئۆسۈپ قالغان بىر تال پۈتقا ئوخشايدۇ. باشقلارنلڭ ئالدىغا ئۆتۈپ كەتمەكچى بولغىنىڭىزدا ئۇ سزگە پۇتلىشىدۇ، ئۇنىڭدىن ۋاز كەچكەننلڭ ئۇنۇمى ئۇنى ساڭگىلىتىپ يۈرگەندىن كۆپ ياخشى.

بۇ قېتىم تازا تەلىيىم كەلدى. گەرچە بۇ نۆۋەتلىك باشلىق خېلى بەك پرىنسىپچان ئادەم

بولسىمۇ، تەجرىبىدىن ئۆتكەن بىرمۇنچە ھۈنەرلىرىم بىلەن ئۇنى گىلىشۋالدىم. شۇنىڭ بىلەن پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ بىرمۇنچە چاپانچىلارنىڭ بېشى بولىۋالدىم دەڭا. ھەيران قىلىشۋاتامسىز؟

«يالاقچى» لارنىڭمۇ سەركىسى بولىدۇ، باشلىق ئىلتىپات قىلغان نەزەر كولدۇرمىسىنى بوينىمىزغا ئېسىپ سەپنىڭ ئالدىدا يۈرىدىغان گەپ. تازا قاملاشقان يېرى، ئالدىنقى باشلىق بىلەن ھازىرقى باشلىقنىڭ زىددىيىتى بارلىقى بولدى. مۇشۇ يوچۇقتىن پايدىلىنىپ، ئالدىنقى باشلىقنىڭ يېقىنلىرى ئۈچۈن بىر «قارا تىزىملىك» تۈزۈپ چىقتىم دە، باشلىققا تۇتقۇزۇپ قويدۇم. ئاقىۋەتتە ئۇلار بىر بىرلەپ قۇرت يېگەن كاۋىدەك قۇلاق تاشلىۋەتتى. ھەتتا بەزىلىرى تەن بېرىپ بىزنىڭ سېپىمىزدىكى ئاكتىپ «چاپانچى» لارغا ئايلىنىپ كەتتى. ئارىسىدا بىلىملىك، بىرنى بىر دەپ تۇرۇۋالىدىغان بىر گەدىنى قۇرىغۇر بار ئىدى، ئۇمۇ بىرنەچچە ئاي ئۆتۈپلا ئورگان كادىرىدىن بىر ئورمان باققۇچىغا ئايلىنىپقالدى. شۇمۇ ئىشمۇ دەمسىز؟ شۇنچە قاۋسام تېخى چۈشەنمەپسىز دە، جەمئىيەتتىكى «بىرنى بىر» دەپ تۇرۇۋالىدىغان ئۇنسۇرلارنى كۆزدىن يىراق قىلىش خىزمەتنىڭ ئۈنۈمى ئۈچۈن پايدىلىق، بىزدەكلەرنىڭ ئالغا ئىلگىرىلىشى ئۈچۈن تېخىمۇ پايدىلىق. بۇ دېگەن رىقابەت دەۋرى دەڭا.

دەپ كەلسەم گەپ جىق. بىزنىڭ سېپىمىز دائىملا جەمئىيەت ۋە جەمئىيەتتىكىلەرنىڭ قارشىلىقىغا ئۇچراپ تۇرىدۇ. بىزنىڭ مۇناسىۋەت تورىمىز مۇرەككەپ ۋە خىرىسقا تولغان مۇناسىۋەت تورى. بەزىدە بىلىپ تۇرۇپ ئوتقا ياكى كاچكۇلغا سەكرىشىڭىز كېرەك، بەزىدە بولسا قوزغۇنغا، بەزىدە بولسا مايمۇن، ھەتتا ئىتقا ئايلىنىشىڭىز كېرەك. قانداق قىلىسىز، كونىلار: «ئۇغۇل بالىغا 27 خىل ھۈنەر ئازلىق قىلىدۇ» دەپ توغرا ئېيتقان. «يالاقچى» لىقنىڭ ۋاستىسى قانچە كۆپ بولسا مۇددىئايىڭىزنىڭ ئىشقا ئېشىشى ئۈچۈن شۇنچە ياخشى. بۇ دېگەن سىزنىڭ ياشاش ئىقتىدارىڭىزنىڭ شەكىللىرىنى بەلگىلەيدۇ، ئۆزىڭىزنى سىناپ بېقىش پۇرسىتىگە ئېرىشىسىز. ياق ياق، توختاڭ! بىزنىڭ ئۆزىمىزگە خاس پەلسەپىمىز بولغاندەك، ئۆزىمىزگە چۇشلۇق پرىنسىپىمىزمۇ بار. يەنە ئۈزلۈكسىز ئىسلاھ قىلىش قارىشىغىمۇ ئىگە بىز. سىزگە دېسەم، يېقىندا بىز نۇرغۇن زىددىيەتلەرنى يېڭىپ «يالاقچى» لىقنىڭ «سولامچىلىق» تۈرىنى كەشپ قىلىپ چىقتۇق. بۇ خىل كەشپىيات تولىمۇ ئىستراتېگىيىلىككە ئىگە، ئۈنۈمدارلىقى ئالاھىدە كەشپىيات بولدى. دەسلەپدە باشلىق خېلى بەك ئېھتىياتچان پوزىتسىيە تۇتتى، كېيىن بولسا ئوبدانلا كىرىشىپ قالدى. ھازىر بولسا پات پات قۇتراپ تۇرىدۇ. ئۇنىڭ بۇ ھالىتىنى سەزگەن ھامان شەھەرگە ئېلىپ كىرىمىز ياكى بولمىسا شەھەردىن تومۇچۇقلارنى ئېلىپ چىقىپ كېچىچە ئۇنىڭ كۆڭلىنى سۇغۇرىمىز. ماشىنا ھۆكۈمەتنىڭ، «راسخوتنى» سەپتىكىلەر يىغىش قىلىمىز. مۇشۇ باھانىدە «سولامچى» لىقنىڭ تەمىنى بىزمۇ ئوبدانلا تېتىپ قالدۇق. نېمە؟ مىللەتنىڭ غۇرۇرىنى دەپسەندى قىلماڭ دەۋاتامسىز؟ ماڭا قاراڭ، ئاپئاق خوجا ئېپارخاننى مانجۇلارغا سوۋغا قىلىۋەتكەندىمۇ مىللەت ھېچنېمە بولمىغان. يۈز تۆكمىگەنگە قورساق تويۇپ، يۈز تۆكۈلگەنگە ئورۇقلاپ قالىدىغان ئىش بولامدۇ؟ دەرەخ غازاڭ تاشلىمىسا بىخ سۈرەلمەيدۇ، بۇرادەر. مىللەتنىڭ غۇرۇرىنى دەپسەندە قىلىش، يۈزنى تۆكۈشمۇ يېڭى دەۋردىكى بىر قاتار زىددىيەتلەرنى ھەل قىلىشنىڭ ئېھتىياجىدىن بولىدۇ. بۇنىڭ ئۆزىمۇ بىر پەلسەپە. ئەپسۇس،

بىزنىڭ بۇ كەشپىياتىمىزنى تېخمۇ كېڭەيتىشنىڭ ئىمكانىيىتى بولسىمۇ، لېكىن پاتېنت ئىلتىماس قىلىشنىڭ ئامالى يوق دەڭگا. شۇڭلاقتىمۇ بىز قىلچە ئۈمىدسىزلەنمىدۇق. بۇ تۇرنىڭ باشلىقنىڭ ئالدىدىكى كوزۇر تۇرگە ئايلانغىنى بىز ئۈچۈن شەرەپ. لېكىن، جەمئىيەتتىكىلەرنىڭ قارغىش ھاقارەتلىرى خۇددى تاش بوراندەك يېغىپ ۋۇجۇدىمىزنى ئىت تالىغان تاپىدەك قىلىپ تاشلىدى. ئۇلارنىڭ دېيىشىچە، بۇ ئاتا بوۋىمىزنىڭ يۈزىگە قان يېرىگىنى چاچقاندەك ئىش بولارمىش. ئۇلار بەزىدە بىزنى يۈزىمىزدىن يۈزىمىزگىلا «ھەي سولامچى» دەپ چاقىرىشىدۇ. ئاستا ئاستا بۇمۇ قۇلىقىمىزغا سىڭىپ قالدى. ھازىر سىپىمىزدىكىلەرمۇ بىر بىرىمىزنى «سولامچى» دەپ چىرايلىق ئاتايدىغان بولىۋالدۇق.

پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي كېلىۋاتىمىز. ئىشلارمۇ يۈرۈشۈۋاتىدۇ. ھەر نېمە دېگەن بىلەن دەردىمىزنى ئۆزىمىز بىلىمىز، باشقىلار ئويلاپمۇ يېتەلمەيدۇ. يېقىندىن بېرى چوشقىغا ئايلىنىپ قالغان پېتىمچە چىرقىراپ يۈرۈپ چۈش كۆرىدىغان بوپ قالدىم. مەشغۇلاتلارنىڭ كۆپلۈكىدىن نېرۋام چارچاپ قالغان بولسا كېرەك...

ئەمەلدارنىڭ ئاش قازىنى

تەرجىمە ئەسەر، ئاپتورى: جۇ خۇيخۇڭ

ئەنۋەر يۇنۇس تەرجىمىسى

مېنى باشقا ھەرقانداق ئاشقازانلار بىلەن سېلىشتۇرغاندا، مەندەك ئاشقازاننى ھېچ يەردىن تاپقىلى بولمايدۇ. مېنىڭ باشقا ئاشقازانلار بىلەن ئوخشىمايدىغان يېرىم شۇكى، مەن بولسام بىر ئەمەلدارنىڭ ئاشقازىنى. بولدى دېمەيلا قوياي، مېنىڭچە: «ئاشقازان بولماق تەس ئىكەن، ئەمەلدارنىڭ ئاشقازىنى بولماق تېخمۇ تەس ئىكەن»

ھازىر مەن دائىم خوجايىنىمنىڭ ئۆستۈرۈلۈشىدىن بۇرۇنقى كۈنلىرىنى سېغىنىپ قالىمەن. شۇ ۋاقىتلاردا ماڭا كېلىدىغان يېمەكلىكەرنىڭ كۆپىنچىسى دانلىق قارا ئاشلىق، ۋە ئاددىي تاماقلار ئىدى. مەن كۈنىگە ئۈچ قېتىم كەلگەن تاماقلارنى سالماقلىق بىلەن ئىنتايىن كىچىك ئېزىپ ھەزىم قىلاتتىم. ئاندىن كېيىن، قانغا ئوزۇقلۇق يەتكۈزۈپ بېرىش بىلەن بىرگە يەنە يۈرەك، ئۆپكە، تال قاتارلىق ئەزالارغا ئوزۇقلۇق يەتكۈزۈپ بېرەتتىم. شۇ چاغلاردا ھەرقايسى ئەپەندىلەر ماڭا باش لىڭشىتىپ، ماقۇللاپ تەشەككۈرىنى بىلدۈرۈشۈپ كېتىشكەن، ھەتتا مەنمۇ ئۆزەمنىڭ ھەربىركۈنىمنى شۇنداق مەنىلىك ئۆتكەندەك ھېس قىلاتتىم. پۈتۈن بەدىنىم ئانچە كۈچىمەيلا لۈمۈلدەش ھەرىكىتىنى قانۇنىيەتلىك ھالدا كۈچلۈك ئېلىپ بارالايتى. بىكار قالغان چاغلىرىمدا باشقا ئەزالار بىلەن دائىم پاراڭلىشىپ تۇراتتىم. ئۇلار ئۆزىنىڭ خىزمىتى، تۇرمۇشى ھەققىدە سۆزلەپ بېرەتتى، يەنە تېخى خۇجايىنىنىڭ ئورنىدا ئۇنىڭ تەن ساغلاملىقىنىڭ گۈزەل كېلەچىكى ئۈستىدە غەم يېيىشەتتى.

ئەمما، خوجايىننىڭ مەنسىپى ئۆسۈشكە ئەگىشىپ، ئۇنداق ياخشى كۈنلەر بىر كەتكىنىچە قايتىپ كەلمىدى. خوجايىن مۇئاۋىن بۇلۇم باشلىقلىقىغا ئۇستۇرۇلگەن شۇ كۈندىن باشلاپ بىز بىرخىل قايغۇلۇق ھالەتكە گىرىپتار بولدۇق. ئاشۇ نەچچە كۈن خوجايىننىڭ ئۇستۇرۇلگەنلىكىنى تەبرىكلەش بىلەن ئۆتۈپ كەتتى. ئۇنىڭ خىزمەتداشلىرى، دوستلىرى، كەسپىي ئىشلىرى بىلەن كېلىپ-كېتىپ تۇرغانلار، ھەمدە ئۆزلىرىنى دەڭسەپ باقىدىغانلارنىڭ باردى-كەلدىسى بېسىقمىدى. خوجايىن كېچە-كۈندۈز ئۆزىنى چۆرىدەپ ئولتۇرغان ئۇستەللەردە رومكا كۆتۈرۈش بىلەن بەنت بولۇپ كەتتى. چوڭ بىلىق، چوڭ گۆشلەرگە قۇشۇلۇپ زەھەردەك ئاچچىق بىر خىل سۇيۇقلۇق ئۇزۇلمەستىن ئىچىمگە قويۇلۇشقا باشلىدى. چارچىغىنىمدىن كېچەر-كۈندۈز ئىشلەپ ھالىمدىن كەتكىنىمنى دېمەيلا قوياي.

بارماق بىلەن ھېسابلاپ كۆرسەك، مۇئاۋىن بۇلۇم باشلىقلىقىدىن باشقارما باشلىقلىقىغىچە بولغان بەش يىل ئىچىدە خوجايىنىمنى تەلىيى ئوڭىدىن كەلدى دېيىشكە بولىدۇ. ئەمما ماڭا نىسبەتەن بۇ جەريانلار قارا باسقاندەكلا ئىش بولدى. بۇ خىل قورقۇنچلۇق چۈش بىر باشلىنىپلا ھېچ ئاخىرلىشىدىغاندەك قىلمايتتى. نەچچە يىللاردىن بېرى خوجايىننىڭ مېھماندارچىلىقى ئۆزلۈكسىز كۆپىيىپ باردى. مەن ئىشلىرىم تۈگىمەي تۇرۇپلا سىمىنا قوشۇپ ئىشلەيتتىم. ئاخىرى ھېرىپ ھالىمدىن كېتىپ ۋاي داد، دەپ كەتتىم. زىيانلىق ماددىلارنىڭ ئاشقازان، ئۈچەيگە چۈشۈشى بىلەن ھەممىزنىڭ ئىقتىدارى قالايمىقانلىشىپ چاتاق چىقىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، باشقا ئەزالارمۇ بەس-بەس بىلەن ماڭا ئۆز پىكىرلىرىنى ئېيتىشتى. جىگەر مەندىن بىزار بولۇپ، ئۆزىگە كېلىدىغان ماي مىقدارىنىڭ ئېشىپ كەتكەنلىكىدىن نارازى بولدى. تىرە ئاستى توقۇلمىسى مەن ئىشلەپ چىقارغان ئوزۇقلۇقلاردىن ئېشىپ قالغانلىرىنىڭ جىگەرگە يىغىلىپ قالغانلىقىدىن خاپا بولدى؛ شۇنىڭ بىلەن بىرگە قانمۇ قاراڭغۇلىشىپ كەتكەنلىكتىن، يۈز غوتۇلداپ ئۆزىگە زادى كىمنىڭ زىيانكەشلىك قىلغانلىقىنى بىلەلمەي يۈرەتتى. قاننىڭ يېپىشقاقلىقى خېلىلا ئېشىپ كەتكەن ئىدى!

مەن «بۇ دەردىمنى كىمگە ئېيتاي» . مەن يۇشۇرۇن ھالدا يۈرەك، مېڭىلەرگە سىلەر نېمىشقا بىرلىشىپ خوجايىنغا نەسىھەت قىلالمايسىلەر، ئەمدى قانداق قىلىمىز؟ دېسەم. ئۇلار ماڭا قاراپ مۆرىلىرىنى قىسىشىپ، قوللىرىنى قويۇۋېتىشىپ ئامالسىزلىقىنى ئىپادىلەشتى. ئەكسىچە ئۇلار تېخى ماڭا تەسەللىي بېرىپ، يەنىلا بەرداشلىق بېرىشىمنى، خوجايىننىڭ ئارزۇيى بويىچە، ئۆستۈرۈلىدىغان ئىدارىگە شېرىك بولۇشىمنى كۈتۈپ تۇرۇشۇمنى، ئۇنچە جان پىدالىق كۆرسىتىپ كەتمەسلىكىمنى ئېيتىشتى. مەن ھەسرەت چېكەتتىم، ھەي، ئۇنىڭ ئارزۇسىنىڭ ئاخىرى نەگە بېرىپ توختىشىنى پەقەت ئالۋاستىلا بىلىدۇ!

شۇ كۈنى سەھەردە مەستلىكتىن ھوشۇمغا كېلىپ، پەقەت خوجايىننىڭ قورسىقىنى سىلىغىنىچە خانىمغا ھەسرەتلىنىپ تۇرۇپ:

- - -ئەمەلدار بولۇپ ياشماق ئاسان ئەمەس ئىكەنغۇ، مەن ئاشقازىنىمنى بۇزۇپ، سالامەتلىكىمنى يامانلاشتۇرۇۋالدىم! - - -دېگەنلىكىنى ئاڭلاپ قالدىم.

قانداقلىكى بولمسۇن خوجايىننىڭ مېنى ئىسگە ئالمىقى ئاسان ئەمەس. تويۇقسىز بىر ۋاقىتتا مەن كۆز چانىقىمنىڭ بىردىنلا قىززىپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلىپ قالدىم، ھە ، يامغۇر ياغىدىغان بولدى!

ھىساپلاپ چىققىلى بولمايدىغان ھىساپلاش سوئالى

تاش بۇتخانا(شمياۋ) يېزىسى ئەجدىھا ئەگىمى(لۇڭۋەن)بازارلىق 2ـ باشلانغۇچ مەكتەپ 4ـ يىللىق ئوقۇغۇچىلىرىغا 3ـ سائەتتە ھېساب دەرسى بار ئىدى، كونكرىت مەزمۇنى قوشۇش ئېلىش مەسىلىلىرىنى تەكرارلاش ئىدى. دەرسخانىدا جانلىق كەيپىيات يارىتىپ، ئوقۇغۇچىلارنىڭ تەپەككۇرىنى قوزغاپ، ئۇلارنىڭ تۇرمۇش ئەمەلىيىتىدە ھېسابلاش ئىقتىدارىنى ئۆستۈرۈش ئۈچۈن، دەرس باشلىنىش قوڭغۇرىقى چېلىنغاندىن كېيىن، لىۋ مۇئەللىم ئوقۇغۇچىلارغا مەسىلىلەرنى ئوتتۇرغا قويغۇزۇپ، ئۆزىگە جاۋاب بەرگۈزۈپ، ئەڭ ئاخىرىدا ئۆزى خۇلاسە قىلىپ بەرمەكچى بولدى. ئوقۇغۇچىلا بۇنىڭدىن ئىنتايىن يېڭىلىق ھېس قىلىشىپ، لىۋ مۇئەللىمنىڭ بۇ خىل ئوقۇتۇش ئۇسۇلىغا بىردەك ئاۋاز قوشۇشتى.

خۇ يۇچى ئورنىدىن تۇرۇپ، ئارقىسىدىكى ساۋاقداشلارغا قاراپ كۆرەڭلىگىنىچە:

ـ ـ ـ دادام ئىسلىزادىلەر(دىخاۋ) مېيخانىسىدا مېھمان چاقىرغان ئىدى، ئىككى بوتۇلكا ماۋتەي ھارىقى ئىچىلدى، ھەر بوتۇلكىسىنىڭ باھاسى ئۈچ يۈز يۈەن، ئىككى قاپ قىزىل مۇنار(خوڭ تاسەن) ماركىلىق تاماكىدىن ئالدى، ھەر قېپىنىڭ باھاسى يۈز يۈەن، سەككىز قاچىلىق يەل قازان تامىقى ئۈچۈن 1200يۈەن خەجلىدى. سىلەر دەپ بېقىڭلار، دادام بۇ قېتىمقى مېھماندارچىلىققا جەمئىي نەچچە پۇل خەجلىدى؟ـ ـ ـ دېدى. لىۋ مۇئەللىم يوقلىمىغا قاراپ ساۋاقداش خۇاڭ تۇدىنى جاۋاب بېرىشكە بۇيرىدى. خۇاڭ تۇدى چاچلىرى قالايمىقان پاخپىيىپ كەتكەن بېشىنى قاشلاپ، بىرھازا ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن:

ـ ـ ـ خۇ يۇچىنىڭ دادىسى بۇ مېھماندارچىلىق ئۈچۈن بىر كالىدىن ئايرىلىپ قاپتۇ،ـ ـ ـ دەپ جاۋاب بەردى. ساۋاقداشلار ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ، ھەيران قېلىشقىنىدىن كۈلۈشۈپ كېتىشتى. لىۋ مۇئەللىم ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي قالغان بولسىمۇ، تېشىغا چىقارمىدى، ئەمما، كۆڭلىدە خۇاڭ تۇدىنىڭ ئۆگىنىشى ياخشى بولماپتۇ، ئۇ نېمەنداق غەلىتە ئىش چىقىرىدىغاندۇ، دەپ ئويلىدى. خۇاڭ تۇدى مۇئەللىم ۋە ساۋاقداشلىرىغا قاراپ، يۈرەكلىك ھالدا:

ـ ـ ـ دېگەنلىرىم خاتا ئەمەس، ئانامنىڭ كېسلىنى كۆرستىش ئۈچۈن شەھەردېكى دوختۇرخانىغا ئاپارغان ئىدۇق، دادام پۇل تاپالماي، ئۆيدىكى كالىنى ئىككى مىڭ يۈەنگە ساتقان، ـ ـ ـ دېدى. لىۇ مۇئەللىم چىن كۆڭلىدىن قايىل بولغان هالدا كۈلۈمسىرىگىنىچە، بېشىنى لىڭشىتىپ:
ـ ـ ـ ساۋاقداش خۇاڭ تۇدىنىڭ جاۋابىنىڭ داۋلىسى بار...دېدى. مۇئەللىمنىڭ سۆزى ئاياقلاشماي تۇرۇپلا خۇيۇچىنىڭ ئاغزىنى كالچايتقىنىچە ھجىيىپ قوپۇپ مۇنداق سۇئالنى ئوتتۇرغا قويۇشنى:
ـ ـ ـ خۇاڭ تۇدىنىڭ جاۋابى خاتا ئەمەسمۇ؟
ـ ـ ـ قانداقسىگە توغرا بولمىسۇن، ـ ـ ـ دېدى لىۇ مۇئەللىم. خۇ يۈچى كۆرەڭلىگىنىچە:
ـ ـ ـ مېنىڭ دادام بىر موچەن پۇلنىمۇ خەجلىمىدى، ئۇ پەقەت تالۇنغا ئۆزىنىڭ ئىسمىنى يېزىپ قويسىلا بولدى، ـ ـ ـ دېدى. لىۇ مۇئەللىم شۇ ۋاقىتلا ئاندىن خۇيۇچىنىڭ دادىسىنىڭ مۇئاۋىن بازار باشلىقى ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ يەتتى. لىۇ مۇئەللىم ھەق-ناھەققە قانداق ھۆكۈم قىلىشقا ئامالسىز قېلىپ، بۇ ئاچماق سۆزىبىسىدىن ئۆتۈپ كېتىش ئۈچۈن، خۇاڭ تۇدىنى مەسىلە ئوتتۇرىغا قويۇشقا بۇيرىدى.

خۇاڭ تۇدى بۇرنىنى تارتۇەتكەندىن كېيىن، بېشىنى كۆتۈرۈپ، سۇئالنى ئوتتۇرغا قويدى:

ـ ـ ـ مېنىڭ دادام بىر يىل تىرىقچىلىق قىلىپ 900جىڭ بۇغداي، مىڭ جىڭ كۆممە قۇناق ئالدۇ. بۇغداي بىلەن قۇناقنىڭ ھەربىر جىڭى ئوخشاشلا ئالتە مو؛ ئۆيدىكى كالا ئىككى مىڭ يۈەنگە سېتىلدى، كەنت يىللىق ھېسباتتىن ئائىلىمىزگە نامراتلارنى يۆلەش ئۈچۈن ئىككى يۈز يۈەن بەردى؛ شەھەردە يارەمگە تايىنىپ ئوقۇۋاتقان تاغام بىر يىلدا بەش يۈز يۈەن بېرىدۇ. دادام بۇنىڭدىن ئورۇق سېتىۋېلىش ئۈچۈن 90يۈەن، خىمىيىۋى ئوغۇت سېتىۋېلىش ئۈچۈن 300 يۈەن، دورا چېچىش ئۈچۈن 20يۈەن، تىراكتۇردا يەر ئاغدۇرۇش ئۈچۈن خەقلەرگە80يۈەن بېرىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا، بىر يىل ئىچىدە يوقۇرغا ئالاھىدە مەسھۇلات بېجى، قان بېجى(مال-چارۋىنى سويۇش بېجى)، پىلانلىق توغۇت ھەققى، خەلق ئەسكەرلىرىنى مەشقلەندۈرۈش ھەققى، ساقلىقنى ساقلاش ئىشلىرى ھەققى، مائارىپ ھەققى ۋە كەنت كادىرلىرىدا قالدىغان ھەقلەرنى تاپشۇرۇش ئۈچۈن 800يۈەن چىقىم بولىدۇ. ئائىلىنىڭ تۇز، كۆمۈر، كىيىم-كېچەك سېتىۋېلىش ئۈچۈن 700يۈەن خەجلىنىدۇ، كەنت شىپاخانىسىدا 190يۈەن قەرز بار. ئانام شەھەرگە كېسەل كۆرسەتكىلى بېرىپ 2900يۈەن چىقىم بولدى. سىلەردىن سوراپ باقاي، بىزنىڭ بىر يىللىق كىرىمىمىز قانچە پۇل بولىدىكەن؟
لىۇ مۇئەللىمنىڭ بۇرنى ئېچىشىپ، ئۇلۇغ كىچىك تىنىپ قويۇپ، زورىغا كۈلۈمسىرەپ :
ـ ـ ـ بۇ مەسىلىنى ھېسابلىغلى بولمايدۇ.....كېمىنىڭ يەنە ئاددىيراق مەسىلىرى بار؟ـ ـ ـ دېدى.
لىۇ جيا جيې ئورنىدىن تۇرۇپ:

ـ ـ ـ مېنىڭ دادام بازارلىق ساقچىخانىدا ئىشلەيدۇ، ھەرئايلىق ئىش ھەققى مىڭ يۈەن. ئائىلىمىزدىكى ئالتە جاننىڭ ھەممىسى دادامنىڭ تۆرمۇشىغا تايىنىدۇ، ئائىلىمىزنىڭ ھەرئايلىق ئىستىمال چىقمى 600يۈەن، بۇ يىل ئۆيىمىزنى زىننەتلەش ئۈچۈن 12مىڭ يۈەن خەجلىدۇق، بىر چەت ئەل موتۇسىكىلىتىنى توققۇز مىڭ يۈەنگەسېتىۋالدۇق. سوئال: يىل ئاخىرىدا دادامنىڭ مائاش كارتىسىدا يەنە قانچە پۇل قالىدۇ؟ـ ـ ـ دېدى. لىۋ مۇئەللىم:

ـ ـ ـ بۇ سوئال ناھايىتى ياخشى ئوتتۇرغا قويۇلدى....تۆۋەندە ساۋاقداش ۋاڭ لىڭ بۇ سوئالغا جاۋاب بېرىپ باقسۇن، دېدى. ۋاڭ لىڭ نازلىنىپراق ئورنىدىن تۇرۇپ:

ـ ـ ـ لىۋ جياجيېنىڭ دادىسىنىڭ بىر يىللىق مائاشى12مىڭ يۈەن، ئۇنىڭ ئائىلىسىنىڭ بىر يىلدا جەمئىي28مىڭ ئىككى يۈز يۈەن چىقىم قىلىپتۇ، لىۋ جياجيېنىڭ دادىسىنىڭ مائاش كارتىسىدا پۇل بولماسلىقى كېرەك،ـ ـ ـ دەپ جاۋاب بەردى. ۋاڭ لىڭنىڭ گېپى ئاياقلىششى بىلەنلا، لىۋ جياجيې تاتىرىپ، ئىنتايىن كۆرەڭلىگىنىچە:

ـ ـ ـ ساڭا دەپ قوياي، دادامنىڭ مائاش كارتىسىدا 12مىڭ يۈەن بار، بىز ئادەتتە دادامنىڭ مائاش كارتىسنى ئەسلا مىدىرلاتمىدۇق،ـ ـ ـ دېدى. لىۋ مۇئەللىم لىۋ جياجيېنىڭ دادىسىنىڭ ساقچىخانىنىڭ باشلىقى، شۇنداقلا بىر ئەمەلدار ئىكەنلىكىنى ئويلاپ يەتتى. دەل شۇ ۋاقىتتا ما فۇگۇي ئىسىملىك بىر ئوقۇغۇچى ئالدىراپ-تېنەپ ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، ئۆزىنىڭ مەسىلىسىنى ئوتتۇرغا قويدى، ئۇ بىر دېھقاننىڭ بالىسى بولۇپ، ھەرقانداق ئىشنى ئىنىق سوراپ بىلىۋالماي قەتئىي بولدى قىلمايتتى.

ما فۇگۇي بىردەم بۇرنىنى تارتقاندىن كېيىن، قىزارغىنىچە:

ـ ـ ـ مېنىڭ دادام كەنتتە بىر ماگىزىن ئاچىدۇ، تەخمىنەن بىر كۈندە 80يۈەنلىك مال سېتىلىدۇ، ئەسلى باھاسى60يۈەن ئەتراپىدا، ھەر يىللىق تاپاۋەت بېجى بىلەن باشقا تۈرلۈك ھەقلەر ئۈچۈن 1200يۈەن تاپشۇرىدۇ. سوئال: مېنىڭ دادام بىر يىلدا جەمئىي قانچىلىك پايدا ئالىدۇ؟ـ ـ ـ دېدى.

لىۋ مۇئەللىم ئۇنى ماختاپ:

ـ ـ ـ بۇ سوئالنىڭ ياخشى ئوتتۇرغا قويۇلدى. ساۋاقداش لى مىڭ بۇ سوئالغا سىز جاۋاب بېرىڭ،ـ ـ ـ دېدى. لى مىڭ بېشىنى سالغىنىچە بىردەم ئويلانغاندىن كېيىن:

ـ ـ ـ بىر يىلنى360كۈن دەپ ھېسابلىغاندا، ھەر كۈنى ئەسلىدىكى باھاسىنى چىقىرىۋەتكەندە 15يۈەن ئېشىپ قالىدۇ،ئىككى سانى كۆپەيتكەندە 5400يۈەن بولىدۇ، باج تاپشۇرۇشقا كېتىدىغان پۇلنى ئېلىۋەتكەندە4200يۈەن بولىدۇ،ـ ـ ـ دېدى. لىۋ مۇئەللىم دەرھال باھا بەرمەكچى بولۇپ، ما فۇ گۈيگە قاراپ باش چايقىغىنىچە:

ـ ـ ـ لى مىڭنىڭ جاۋابى خاتا،ـ ـ ـ دېدى. ما فۇ گۈي قاپىقىنى سۈزۈپ، لىۋ مۇئەللىمگە قاراپ تەمكىنلىك بىلەن:

ـ ـ ـ خاتا؟ كەنتتىكىلەرنىڭ نەرسە كېرەك سېتىۋېلىشقا پۇلى يوق، دائىم دېگۈدەك ئاق ھۆججەت يېزىپ بېرىدىغان تۇرسا....يىل ئاخىرىغا بارماي دادامنىڭ دوكىنى تاقىلىپ قالامدۇ،ـ ـ ـ دېدى. لىۋ مۇئەللىم بۇ زەربىدىن بىرھازاغىچە ئىنكاس قايتۇرالماي تۇرۇپ

قالدى، كۆڭلىدىكى گەپنى قىلغاندا بۇگۈن قاندقسگە بۇنداق غەلىتە مسالالار ئوتتۇرغا قويۇلىدىغاندۇ، دەپ ئويلاۋاتاتتى.

بەزى ساۋاقداشلار:

－－－بىزگە بۇ مەسىلىلەرنى ھېسابلاتقۇزماي، ليۇ مۇئەللىم ئۆزىڭىزنىڭكىنى ھېسابلاپ بېرىڭ،

－－－دېيىشتى. ليۇ مۇئەللىم:

－－－مەن قانداقمۇ ھېسابلىيالايمەن؟ ئايلىق مائاشىم 650يۈەن، ئۆتكەن يىلى پەقەت ئون ئايلىقنى تارقاتتى...

تۇساتتىن دەرستىن چۈشۈش قوڭغۇرىقى چېلىندى. ليۇ مۇئەللىم يىنىك بىر تىنىپ، ئالدىراش ھالدا دەرستىن چۈشۈشنى جاكارلىدى.

ئەنۋەر يۇنۇس تەرجىمىسى

يوللىغۇچى : ئەنۋەر يۇنۇس ئادرىسى : مارالبېشى ناھىيىلىك 1－ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇتۇش－تەتقىقات ئىشخانىسى

ئېغىز ۋە قۇلاق

تەرجىمە ئەسەر، ئەسلى ئاپتورى : سۇي گېڭخې

نېمە ئۈچۈن ئادەملەردە بىر ئېغىز ئىككى قۇلاق بولىدۇ، ئەمەلىيەتتە ياراتقۇچى ئىنتايىن دانىشمەن بولۇپ، ئادەملەرنى ئاز سۆزلەپ كۆپ ئاڭلىسۇن دەپ ئاشۇنداق ياراتقان. يەنە ئادەملارنىڭ كۆپ سۆزلەپ كېتىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئېغىزنىڭ ئىككى تەرىپىگە لەۋنى يارىتىپ، ئېغىزنى يوشۇرۇشقا توغرا كەلگەندە چوقۇم ئېغىزنى يوشۇرۇشقا ئەسكەرتكەن. ئادەملەرنىڭ كۆپرەك ئاڭلىشىغا ئىلھام بېرىش ئۈچۈن قولاقنى مەڭگۈ ئوچۇق ھالەتتە ياراتقان، يەنە قۇلاق ئىچىگە ئالاھىدە قۇلاق دەھلىزىنى يارىتىپ، ئۇنى چىرايلىق تۇسكە ئىگە قىلىپلا قالماستىن، باشقىلارنىڭ كەينىدىن قىلىنغان قورۇق غەيۋەت－شىكايەتلەرنى ئاڭلىمىسۇن دېگەن.

ئەمما، رېئاللىقتا ئادەملەر ئېغىز ۋە قۇلاقنىڭ مۇناسىۋىتىنى ياخشى بىر تەرەپ قىلالماي، ياراتقۇچىغا باش ئاغرىقى تېپىپ بەردى. ئادەملەر ھامان سۆزلەشكە ئەھمىيەت بېرىپ، ئاڭلاشقا سەل قاراپ كەلدى. گەپ قىلمايدىغان ۋاقىت ۋە قىلسا بولمايدىغان گەپ سۆزلەرنىمۇ پەرق ئەتمەستىن توختىماي سۆزلىدى، ئەمما، ئاڭلاشقا تېگىشلىك گەپ－سۆزلەرنى ئاڭلىماستىن قۇلاقلىرىنى يۇپۇرۇۋېلىشتى. دۇنياغا مەشھۇر مۇخبىر مارك سېين دۇنيادىكى كۆپلىگەن مەشھۇر شەخسلەرنى زىيارەت قىلىپ كۆرۈپ، نۇرغۇن ئادەملەرنىڭ باشقىلارنىڭ قەلبىدە چوڭقۇر تەسىر قالدۇرالماسلىقىدىكى سەۋەبىنىڭ قارشى تەرەپنىڭ سۆزىنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاشقا سەل قارىغانلىقى.....ئۇلارنىڭ زوق－شوق بىلەن سۆزلەپ،باشقىلارنىڭ ئۆزىگە نېمە دەۋاتقانلىقىغا قەتئىي قولاق سالمايدىغانلىقىدىن بولغانلىقىنى بىلگەن. شۇڭا، ئۇ مۇنداق يەكۈن چىقارغان:

كىشلەرنىڭ ئاڭلاش ئىقتىدارىنىڭ ئاجىز بولىشى سۆزلەش ئىقتىدارىغا باغلىق .

ئەگەر ئەتراپىمىزدىكى ئادەملەرنى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرىدىغان بولساق، ياخشى ئوبرازىنى تىكلەش ئۈچۈن ئالدى بىلەن، بىر ياخشى ئاڭلىغۇچى بولۇشتا پۇت تىرەپ تۇرۇش كېرەكلىكىنى بىلىپ يېتەلەيمىز. مارك سېين بىزگە مۇنداق بىر مەخپىيەتلىكنى دەپ بەرگەن:" سىز بىلەن پاراڭلاشقان ئادەم، ئۆزىنىڭ ئىشىنى ھامان سىزنىڭ ئىشىڭىزدىن قىزىقارلىق دەپ قارايدۇ." بۇ مەخپىيەتلىكنى ئەستە مەھكەم تۇتۇۋالغاندا، كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاش ئارقىلىق خىلمۇ-خىل گۆزەللىكنى ھېس قىلغىلى بولىدۇ، چۈنكى«كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاش ئارقىلىق ھەرقانداق يەردە بىلىم ئالغىلى بولىدۇ« ئۇنداق ئەمەسمۇ، دەرسخانىدا، كىشىلىك ئالاقىدە، پايدا ئالغۇچى ھامان پۇتكۈل ۋۇجۇدى بىلەن كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلايدىغانلار بولىدۇ، ئالغا باسقۇچىلار جەزمەن پۇتۇن زېھنى بىلەن ئاڭلىغۇچىلار بولىدۇ. غەرب پەيلاسوپلىرى ئارىسىدا «"دۇنيا زەن سېلىپ ئاڭلىغۇچىلارغا مەپتۇن "« دېگەن سۆزلىرىدىمۇ يەنىلا بۇ خىل داۋلى بار.

گەرچە سۆزلىگۈچى ھەمىشە چاۋاك ۋە ئالقىشقا ئېرىشكەن بىلەن، بىراق ئاشۇ چاۋاكمۇ ئىككى ئالقاندىن چىقىدۇ، ئالقىش بولمىسىمۇ مۇۋاپىق بولمايدۇ. كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىغۇچىلار بولسا ناھايىتى كۆپ قوللاشقا ئېرىشىدۇ، قوللاش دەل ئۆزىنىڭ قەلبىدىن چىققان بولىدۇ. ھەرقانداق سورۇندا، ھەرقانداق ئادەم كۆڭۈل قويۇپ، بىر ئوي-پىكىرنى بىر يەرگە يىغىپ، كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىغۇچىلارنى تۆۋەن مۆلچەرلىمەسلىكنى بىلمەيدۇ. چۈنكى، بۇددا دىنىي ئەقىدىسىدە بۇددا دىنى موخلىسلىرى،«گەپ قىلماسلىق» ئارقىلىق نىرۋاناغا يېتەلەيدۇ.

كۆپ سۆزلەش سۆزلىگۈچىنىڭ ئۆزىگە بالا-قازا ئېلىپ كېلىدۇ، ئاڭلاشتا بولسا جەزمەن ئۇنداق بالا-قازادىن ساقلانغىلى بولىدۇ. خۇددى جىمجىت ئىپتىدائىي ئورمانلىقتا ماڭغاندا، كۆزنىڭ رولىغا تايىنىشلا كۇپايە قىلماستىن، قۇلاق ئارقىلىق پۈتۈن زېھنىنى يىغىپ ئەتراپنى كۆزىتىپ ئۆز بېشىمچىلىق بىلەن ئاۋاز چىقىرىپ ئۆزىگە بالا تېپىۋېلىشتىن ساقلانغاندەك بىر ئىش.

يوللىغۇچى : ئەنۋەر يۈنۈس ئادرېسى : مارالبېشى ناھىيىلىك 1-ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇتۇش-تەتقىقات ئىشخانىسى

تاللاپ بېكىتكۈچى مۇھەررىر: دىلشات ئىدرىس

تەڭرىنىڭ شاپائىتى

تەڭرى ھەقىقەتەنمۇ قۇدرەتلىك ھەم سېخى ئىكەن.

بەزىلەر"رىسقىمىزنى ياراتقان ئىگەم ئۆزى بېرىدۇ"دەپ كۆڭلىرىنى ھورۇنلۇقتا ئۇخلاپ ياكى ئويۇن ئويناپ بىكار ئۆتكۈزىۋېتىشىدى، دەرۋەقە تەڭرى ئۇلارغا تېگىشلىك نېسىۋىسىنى بەردى.

تەڭرى ئۆمرىدە نۇرغۇن پۇلى بولۇشنى، راھەت-پاراغەتتە تۇرمۇش كەچۈرۈشنى ئارزۇ قىلىدىغان، ئۇخلىسىمۇ پۇل چۈشەيدىغان،ئەمما ئۆزتەقدىرى ئۈچۈن كۆرەش قىلىشنى،راھەتتە ياشاش ئۈچۈن تەر تۆكۈپ ئەمگەك قىلىشنى،جاپا چېكىشنى خالىمايدىغان،"بەرسەڭ يەيمەن،ئۇرساڭ ئۆلىمەن" دەپ،غايىپتىن ئامەت كۈتۈپلا يۈرۈيدىغان بەزى پۇلپەرەس،راھەتپەرەس كىشىلەرگە جاھاندىكى جىمىكى غۇربەتچىلىك،يوقسۇزلۇق ۋە گادايلىقنى ئاتاقىلدى.بىرەر ئەمەل-مەنسەپكە ئېرىشىپ، باشقىلارنى ئۆزىگە بويسۇندۇرۇپ ياشاشنى،باشقىلارنىڭ ئالدىدا ئۆز ھەيۋىسىنى نامايان قىلىپ، يۇقىرى مەرتىۋە ۋەجودۇك يۈز ئابرويغا ئېرىششنى ئارزۇ قىلىپلا يۈرۈيدىغان،ئەمما ئۆز ئۆمرىدە بىرەر قېتىممۇ باشقىلارنى ئويلاپ باقمىغان،باشقىلار ئۈچۈن خىزمەت قىلىشنى،جاپا چېكىشنى بولسا ئەسلا خالىمايدىغان،ھەتتا نېمىنىڭ ھەق،نېمىنىڭ ناھەق ئىكەنلىكىنى توغرا تەپەككۇر قىلالىغۇدەك ئەقلىمۇ بولمىغان بەزى ئەمەلپەرەس،ئابرويپەرەس ۋە شەخسىيەتچى كىشىلەرگە بولسا جاھاندىكى جىمىكى پېقىرلىق،مۇختاجلىق ۋە ئىتائەتمەنلىكنى ھەدىيە قىلدى....

ھەتتا ئاخىرى ئۇلارغا يەنە ئۆلۈمنىمۇ قوشۇپ بەردى.

يوللىغۇچى : ئىمىن مەھەممەت (ئوقۇغۇچى)   ئادرېسى : قەشقەرمالىيە-سودا مەكتەپ 2005-يىللىق بوغالتىرلىق سىنىپىدىن

تاللاپ بېكىتكۈچى مۇھەررىر: دىلشات ئىدرىس

مەن بىلەن توي قىلىشنى خالامسىز

مەن تىببى ئۇنىۋېرسىتېتنى پۈتتۈرگەن ئالى مەلۇماتلىق، كېلىشكەن يىگىتمەن .ھەرقانداق توي ئىشنى ئويلىشىۋاتقان قىزلارنىڭ ئەڭ نەمۇنە تاللاش ئوبېيكتى بولالايمەن. مەن بىلەن توي قىلسىڭىز: دوست ـ دۈشمەنلىرىڭىزنىڭ كۆزىدىن ئوت ، بۇرنىدىن قان كەتكۈزەلەيسىز.

مەن ئالى مەلۇماتلىق ياش ھەم رومانتىك ئىلھاملارغا باي.ھەرگىزمۇ سىزنىڭ كېيىنىش .يەپ ئىچىش پائالىيەتلىرىڭىزگە ئارلاشمايمەن. بۇلۇپمۇ پادىچىلار ئىشتىنىنى كەيمە ، ئايال كىشىمۇ ھاراق ئىچەمدۇ ؟دېگەندەك قالاق گەپلەرنى قىلىپ سىزنى بىئارام قىلمايمەن ،6يىللىق ئالىي مائارىپ مەندە ئاياللارنىڭ گۈزەللىكىدىن ئورتاق ھوزۇرلىنىشتىن ئىبارەت ئالەم شۇمۇل ئىنتىرناتسيونال رىھنى يىتىلدۇردى.بۇتوغۇرىسدا مەن ئۇچۇن ئۆزىنىڭ ياشلىقى ۋە بارلىغىنى ئايىماي تەقدىم قىلغان قىز ساۋاقداشلىرىمغا رەخمەت دەڭ.

مەن ناھايىتى ئۇياتچان، ياتلار بىلەن سۆزلەشكەندە كۆزىگە تىكىلىپ قارىيالمايمەن. كۈچۈم يەتمىگەن ئىشقا كىرىشىۋېلىپ بىھۇدە ئاۋارە بولمايمەن. تاماكا تاشلاشنى قانچە قېتىم جاراڭلىق ، جاراڭسىز ،ھىسىياتلىق، ھىسىياتسىز ھالدا ئىرادە قىلغان بولسامۇ ھازىرغىچە تاشلىيالمىدىم. مەن بىلەن توي قىلسىڭىز:كەچلىك ئولتۇرۇش بەزمىلەرگە بىخىرامان قاتنىشىپ ئەل جامائەتلىرىڭىزنىڭ ئارىسىدائادىمگەرچىلىكنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ زور شۆھرەت قازىنالايسىز.سەرخىل جىنسلاردىن دىلكەش دوس تۇتالايسىز. باللىق بۇلۇپ قالساقمۇ كارىيىتى چاغلىق،مېنىڭ ئانام گەرچە 60تىن ئاشقان بولسىمۇ بالىغا قاراش ۋەزىپىسىدىن تامامەن چىقالايدۇ ، ئەلۋەتتە ئائىلە ئىقتىسادىمىزغا مىنىڭ ئارلاشقۇم يوق، سىزنىڭ كىيىم ـ كىچەك ياسىنىش تارىنىشتا دوست ـ دۈشمەنلىرىڭىزنىڭ ئالدىدا بۇيۇن قىسىپ قالغىنىڭىزنى كۆرۈسەم چىدىيالمايمەن. شۇڭا ئىقتىساد ئەركىنلىكنى سىزگە بېرىمەن.

ئەتتىگەندە ئورنۇمدىن تۇرۇپ ناشتا قىلىدىغان ۋاقتىم ساناقلىق . مەن بىلەن توي قىلسىڭىز، فىگۇرىڭىزنى ئەسلى پېتى ساقلىيالايسىز؛مېنىڭ كىلىشكەن قامىتىم ۋە ھۆسنىم ئەتىگەندە سىزگە چەكسىز ئىستىتىك ھوزۇر بېغىشلايدۇ.كەچتە كەلمەي سەھەرگە ئۇلگىرىپ كەلسىڭىزمۇ بىلمەي يېتىۋېرىمەن .ياشسۇن ئەركىنلىك~! كۆڭلىڭىزنى ھەرگىز پاراكەندە قىلمايمەن .

مىنىڭ ھازىرقى مال مۈلۈك بىساتىم ھەر ھالدا ئىككىمىزنىڭ توي ئىشىغا يىتىدۇ. دادام رەھمەتلىكتىن قالغان ئۈچ ئېغىزلىق ئۆي بار .

ھازىرچە ئانام يالغۇز ئولتۇرۇۋاتىدۇ ،توي پۈتسە ئانامنىغا كىچىكرەك ئۆي ئىجارە ئېلىپ بېرىپ

ئىككىمىز دادامدىن تەۋرەۋك قالغان ئۆيدە ئولتۇرىمىز. دېمىسىمۇ يالغۇز ئانام بۇ چوڭ ئۆيدىن قورقىدۇ. ئۆزىمۇ بۇ ئۆينى ساتقا ئاتاپ قويدۇم دەپ نەچچە ئېيتقان .

يوللىغۇچى : سەرگەندار   ئادرېسى : قاراماي
تالاپ بېكىتكۈچى مۇھەررىر: دىلشات ئىدرىس

بىر سۆزلۈك پەرق

خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلىش خەلق پۇلى ئۈچۈن خىزمەت قىلىشقا ئۆزگەردى،ئاتا ـ ئانىغا ۋاپادار بولۇش باشلىققا ۋاپادار بولۇشقا ئۆزگەردى، خىزمەتلەرنى تەتقىق قىلىش يەپ ـ ئىچىشنى تەتقىق قىلىشقا ئۆزگەردى،مەن ئاۋام ئۈچۈن ئاۋام مەن ئۈچۈنگە ئۆزگەردى، ئاما بىلەن زىچ ئالاقە باغلاش رەھبەرلەر بىلەن زىچ ئالاقە باغلاشقا ئۆزگەردى، ئەمەلىيەتنى چىقىش قىلىش ئەۋزەللىكنى چىقىش قىلىشقا ئۆزگەردى،ئاممىۋىي لۇشيەندە مېڭىش رەھبەرلىك لۇشيەنىدە مېڭىشقا ئۆزگەردى،جەمئىيەتكە تۆھپە قوشۇش جەمئىيەتتىن نەپ ئېلىشقا ئۆزگەردى.

)»«..فېلىيەتون ئايلىق ژۇرنىلى، ،2005 ـ يىللىق 12 ـ سانىدىن تەرجىمە قىلىنغان.(
يوللىغۇچى : رۇزىمەمەت جېلىل   ئادرېسى : شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ئۇچۇر پەن ـ تېخنىكىسى ئىنىستىتۇتى 2004 ـ يىللىق 6 ـ سىنىپ ئوقۇغۇچىسى
تاللاپ بېكىتكۈچى مۇھەررىر: دىلشات ئىدرىس

خوتۇنلارغا 19 ماددىلىق تۇزۇم

ئەكبەر ئابلىمىت

مۇشۇ كۈنلەرە خوتۇنخەقنى باشقۇرماق بەكلا تەسلىشىپ كېتىپ بارىدۇ. ئەجدادلىرىمىز خوتۇن دېگەننى ئارا كۈندە بىر قامچىلاپ يىكتەك قىلىپ باشقۇرۇپتىكەن، بىزگە كەلگەندە بۇ ئەنئەنە بۇزۇلدى. ئۇرساڭ خوتۇن زومگىرى دەيدۇ، ئۇرمىساڭ قول قىچىشىپ ئادەمنى شۇڭ ئولتۇرغىلى قويمىغان.

زامان تەرەققىي قىلغانسېرى،ھەممە ئادەمنىڭ كاللىسى ئېچىلىپ سەگەكلىشىپ كەتكەنسېرى، خوتۇننى ئۇزۇڭنىڭ دېگەن يېرىگە ئاپارمىقىڭ، كىرىپىك كۆتۈرۈپ قارىيالماس قىلىۋەتمىكىڭ ئوڭاي ئەمەسكەن. شۇڭا ، خوتۇننى تۇزۇم ئارقىلىق باشقۇرۇش بىردىنبىر ياخشى چارە بولسا كېرەك، دەپ ئويلىدىم. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئىشلەۋاتقان ئىدارە-ئورۇنلارمۇ بىزنى تۇزۇم ئارقىلىق راۋرۇس ئادەم قىلىدۇ ئەمەسمۇ؟ بۇ تۇزۇممۇ شۇنىڭغا تەقلىد قىلىندى.

خەلقىمىزنىڭ مەدەنىيەت ئەنئەنىسگە ۋارىسلىق قىلىش ۋە ئۇنى تەرەققىي قىلدۇرۇپ يېڭىلاش ، ئاۋام پۇقرانىڭ ئائىلە ئىنتىزامنى تەرتىپكە سېلىپ، ئائىللەرنىڭ نورمال تەرتىپىنى ساقلاش ۋە ئايالىلارنىڭ ئائىلىۋى تۇرمۇشنى قېلىپلاشتۇرۇش ئۇچۇن، مەزكۇر «تۇزۇم» تۇزۇپ چىقىلدى.مەزكۇر تۇزۇم چوڭ- كىچىك شەھەر، ناھىيە بازارلىرىدىكى باشباشتاق، تۇرمۇشى تەرتىپسىز ياش چوركانىلارغا تەتبىقلىنىدۇ؛ ۋۇجۇدى پاك، سەممىي، مۇلايىم، كۆيۇمچان، ۋاپادار ئايالىلارغا ماس كەلمەيدۇ. ئەھلى مەزلۇملىرىمىز ۋاقىپلانغاي:

1. خوتۇن كىشىنىڭ ئېرىنى سۆيۇش ۋە ئۇنى قەتئىي ھىمايە قىلىش، ئېرىنىڭ يېتەكلىشىگە مۇتلەق بويسۇنۇش مەجبۇرىيىتى بولىدۇ. ئائىلىۋى مەشغۇلات ۋاقتىغا قاتتىق ئەمەل قىلىش، ئەتىگىنى سائەت 6 دە ئورنىدىن تۇرۇپ ناشتىلىق تەييارلاش (ئۆلچىمى ھەر بىر ئائىلە ئەزاسى ئۇچۇن بىر كوي)، ۋاقتىنى كېچىكتۇرمەسلىك- ھورۇنلۇق قىلماسلىق، كەچتە سائەت 11:30دىن كېيىن ئۇخلاش ۋە ئۇخلاشتىن بۇرۇنقى يۇز يۇيۇش ۋاقتى 3 مىنۇتتىن ئېشىپ كەتمەسلىك؛ بىر كۇن جاپالىق ئىشلىگەن ئېرىنىڭ بەدىنىنى تۇتۇپ قويۇش، بالىنىڭ قىيا-چىيا قىلماسلىقىغا كاپالەتلىك قىلىش كېرەك. بۇ جەھەتتە لىڭتاسىملىق قىلماسلىق، غۇدىرىماسلىقى لازىم. مۇلازىمەت سۈپىتىنى تۆۋەنلىتىۋېتىش مەنئىي قىلىنىدۇ، ھېيت-بايرام ۋە ئارام كۈنلىرى دەم ئېلىش چەكلىنىدۇ.

2. خوتۇن بولغۇچى تەربىيلىنىپ تۇرۇشى، ئاشپەزلىك تېخنىكىسىنى ئۇزلۇكسىز يۇقىرى كۆتۈرۈشتىن سىرت، يەنە ئۆيىنى ئالىي مېھمانساراياىلارنىڭ ئۆلچىمى بويىچە رەتلىك تۇتۇشى ، شۇنىڭدەك ئۇيغۇر تېبابەت ساۋاتلىرىغا ئىگە بولۇشى كېرەك.

3. خوتۇن بولغۇچى ھەر ۋاقىت ئۆزىنى تۈزەشتۈرۈپ يۈرۈشكە ئەھمىيەت بېرىشى، ئائىلىدە

رەتسز ، قالايمىقان كىيىنىپ يۈرمەسلىكى(ئۇخلاش كىيىمى بىلەن سىرتتا) ؛ سىرتقا چىققاندا ، ساڭگىل ـ سوڭگىل ، ئالا ـ بۇلىماچ كىيىملەرنى كىيىپ يۈرمەسلىكى ، «ئاشخانىغا كىرگەندە ئۇستا ئاشپەز ، ئاشخانىدىن چىقىپلا لېۋەن يارلار« بولۇشى كېرەك.

4. خىزمەتتە بولسا ، ھەر ئايلىق ئىش ھەققى ، مۇكاپاتى ۋە بارلىق كىرىملىرىنىڭ ھەممىسىنى چوقۇم تولۇقى بىلەن ئېرىگە تاپشۇرۇشى ھەم بۇنىڭغا قارشى ئىدىيىدە بولماسلىقى ، يوشۇرۇن پۇل ساقلىماسلىقى؛ ھەر كۈنلۈك چىقىمى 10 كويدىن ئېشىپ كەتمەسلىكى (ھېيت ـ بايرامدىن سىرت)كېرەك . ئەركىشىدە ئايالىنىڭ چىقىم ئەھۋالىنى ئىگىلەپ تۇرۇش ، سۈرۈشتە قىلىش ھوقۇقى بولىدۇ.

5. ئەرنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنى ئۆزىنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ئورنىدا كۆرۈپ كۆڭلىدىكىدەك تۇرمۇشقا كۆڭۈل بۆلۈشى ، ئاسرىشى ، ھۆرمەتلىشى لازىم. ھەدىسىلا بىرتەرەپلىمە ھالدا ئۆزىنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ئۈچۈن كەتمەن چېپىپ ئائىلىنىڭ ئىناق كەيپىياتىغا تەسىر يەتكۈزۈشكە رۇخسەت يوق .

6. ئائىلىنىڭ ئىقتىسادىي يۈكىنى نەزەردە تۇتۇپ ئايالىنىڭ تۇرلۈك نامىلاردىكى قاتار چايلارغا قاتنىشىشى قەتئىي مەنئىي قىلىنىدۇ.

7. ئائىلىدە ئەرنىڭ مۇتلەق نوپۇزى گەۋدىلىنىشى ، ئىچىش ـ چېكىشكە زىيادە چەك قويۇلماسلىقى ، يېرىم كېچىدە ياكى تاڭ ئاتقاندا كەلسە كۆپ سۈرۈشتە قىلىنماسلىقى لازىم. ئايال بولغۇچى «كورىيە فىلىم»لىرىنى ئەستايىدىل كۆرۈپ ، ئەشۇ فىلىملاردىكى ئايال پېرسوناژلارغا ئوخشاش ئېرىگە ساداقەتمەنلىك كۆرسىتىشى لازىم .

8. ئېرىگە خالىغان ۋاقىتتا تېلېفون قىلىپ ، ئەر بولغۇچىنىڭ خۇش كەيپىنى بۇزۇشقا رۇخسەت قىلىنمايدۇ. تېلېفون بەرمىسە بولمايدىغان ئىش چىققاندا تېلېفون قىلىشى ، تېلېفوندا پەقەت ئاساسىي مەقسەتنىلا سۆزلىشى لازىم. تېلېفوندا سۆزلەشكەن ئومۇمىي ۋاقتى بىر مىنۇتتىن ئاشسا ئېشىپ كەتمەسلىكى كېرەك.

9. ھە دېسىلا ئاغرىپ قېلىپ ، ئائىلىنىڭ ئومۇمىي كەيپىياتىغا ، ئىقتىسادىغا زىيان يەتكۈزۈشكە رۇخسەت يوق. داۋاسى يوق (مەسىلەن ، راك دېگەندەك) كېسەلگە مۇپتىلا بولغاندىن باشقا كېسەللىكەرنى كۆپ ھەرىكەت قىلىش ، ئاز تاماقلىنىش بىلەن داۋالىشى ، ئىگراپ يېتىۋالماسلىقى لازىم .

10. خوتۇن بولغۇچى ئۆز پەرزەنتىنى كۈندە مەكتەپكە ئېلىپ بېرىش ۋە قايتۇرۇپ كېلىش ۋەزىپىسىنى تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئۈستىگە ئېلىشى ، ھەرقانداق سەۋەبلەر بىلەن كىچىككتۇرمەسلىكى ؛ ئارام كۈنلىرىمۇ «نۆۋەتچىلىك « مەسئۇلىيەت تۇزۇمىنى يولغا قويۇپ ، ئائىلىۋى تاماقنىڭ مول بولۇشىغا كاپالەتلىك قىلىشى ، پەرزەنتنى سىرتتا ئوينۇتۇش(تاكسىغا ئولتۇرۇشقا بولمايدۇ) ، ياكى قېينانىسىغا ھەمراھ بولۇشى كېرەك.

11. خوتۇن بولغۇچىنىڭ ئائىلىنىڭ تازىلىقىغا مەسئۇل بولۇش مەسئۇلىيىتى بار. ئۆينىڭ تازىلىقى بىر كۈندە ئىككى قېتىم تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىنىدۇ.

12. ھېيت ـ بايرامدىن باشقا كۈنلىرى خالىغانچە تېلېۋىزور كۆرۈشكە رۇخسەت يوق ، ئېرى ياكى باللار بىلەن تىزگىنەكنى تالىششقا تېخمۇ بولمايدۇ؛ ئۆيدە قالايمىقان ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ قىلىشقا

ۋە تېلېۋىزور كۆرۈش زۆرۈر بولغاندا، ئېرى ياقتۇرمايدىغان كۆپ قىسىملىق تېلېۋىزىيە تىياتىرلىرىدىن باشقىلىرىنى تاللاپ كۆرۈشكە بولىدۇ.

13. يات ئەرلەرگە(9ياشتىن-70ياشقىچە) قاراش ۋاقتى ھەر قېتىمدا 3سېكونتتىن ئېشىپ كەتمەسلىكى، بىر ئەرگە قارىغان ئومومىي ۋاقتى بىر كۈندە ئۈچ قېتىمدىن ئېشىپ كەتمەسلىكى، ئوغۇل ساۋاقداشلىرى بىلەن خەت يېزىشماسلىقى، كۆرۈشمەسلىكى ۋە توردا ئۇچراشماسلىقى؛ باشقا ھەرقانداق ئەرلەرنىڭ ئالدىدا تېلىقىپ كۈلمەسلىكى، غىلجىڭلىماسلىقى ۋە قېرىنداشلىرىدىن باشقا ئەرلەر بىلەن يالغۇز ئۇچراشماسلىقى كېرەك.

14. سېرىق كىنو-تېلېۋىزىيە لېنتىسى، قىمار ۋە زەھەر بىلەن ئۇچرىششقا بولمايدۇ؛ تاماكا چېكىشكە، ھاراق ئىچىشكە ۋە قالايمىقان ئاياللار بىلەن دوست بولۇشقا ، ياكى ئېرى ياقتۇرمايدىغان ھەرقانداق ئىش بىلەن شۇغۇللىنىشقا بولمايدۇ. مۇبادا مۇشۇنداق قىلمىشى بايقىلىپ قالسا، دەرھال نىكاھدىن ئاجرىششى شەرت، شۇنىڭدەك ئاجراشقاندىن كېيىنكى بارلىق مال-مۈلۈك ئەرگە تەۋە بولىدۇ، خوتۇن بولغۇچى قاقسەنەم قىلىنىپ ئۆيدىن قوغلىنىدۇ.

15. خوتۇننىڭ بىرەر ئىش توغرىسىدا ئېرىگە دادىلىنىشى ئىككى مىنۇتتىن ئېشىپ كەتمەسلىكى كېرەك. دەرد تۆككەندە ئاۋازىنى پەس، مۇلايىم چىقىرىشى كېرەك.

16. ئەر تەرەپ خوتۇننىڭ پارچە خىراجىتى، گىرىم بويۇملىرىنى سېتىۋېلىشى ئۈچۈن، ئائىلىنىڭ كىرىمگە ۋە ئەمەلىي ئەھۋالغا قاراپ، ھەر ئايدا مۇۋاپىق خىراجەت بېرىشكە كاپالەتلىك قىلىش؛ ئائىلىدە تاماق، تازىلىق ئىشلىرى ، ئېرىگە بوي سۇنۇش، كۆرۈنۈش- قىياپىتى ۋە مۇلازىمەت پوزىتسىيىسى قاتارلىق بەش تەرەپتىكى ئەھۋالىنى باھالاپ، ھەر بىر تۈرگە 20 نومۇردىن، جەمئىي 100نومۇر بېرىش ئۇسۇلىنى قوللىنىش؛ خوتۇن بولغۇچى ئالدى بىلەن ئۆز-ئۆزىنى باھالاش ۋە ئاخىرىدا ئېرى خۇلاسە قىلىپ نومۇر قويۇش كېرەك.

17. خوتۇننىڭ باھالاشتا ئېرىشكەن نومۇرى 90 غا يەتسە، ئېرىنىڭ ئەمەلىي ئىش ھەققىنىڭ 5% نى، ئەگەر 85 كە يەتسە، 4%نى ، 80نومۇرغا يەتسە، 3%نى مۇكاپات تەرىقىسىدە خوتۇنغا بېرىش، 80 نومۇرغا يەتمىسە لاياقەتسىز ھېسابلاپ بىر پۈتمۇ بەرمەسلىك؛ ئەگەر ئۇدا يېرىم يىلغىچە لاياقەتسىز بولۇپ، ئۆلچەمگە يېتەلمىسە، ئۆزلۈكىدىن نىكاھدىن ئاجرىششنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش كېرەك. ئەگەر ئۇدا ئىككى يىل لاياقەتلىك بولۇپ باھالىنىپ، ئۆلچەمگە يەتسە ۋە نەتىجىسى 90 نومۇرغا يەتسە، «ياخشى« ئايال دېگەن شەرەپلىك نامنى بېرىپ، مۇكاپاتنى 1% تىن 10%كىچە ئۆستۈرۈپ بېرىش بىلەن بىرگە، ئىككى كۈنلۈك ئارام بېرىش-تىنىۋېلىش پۇرستى بېرىش كېرەك. بۇ ئارام كۈنى شۇ ۋاقىتتىلا ھەم شۇ يىلىلا ئىناۋەتلىك بولىدۇ. ھەممىنى يىغىپ بىراقلا ئارام ئېلىشقا بولمايدۇ.

18. خوتۇن بولغۇچى ئائىلىنىڭ ئەدەپ-ئەخلاقلىرىغا رىئايە قىلىشى، ئەدەپتىن چىققان بارلىق ئىشلىرىنى ئۆز ۋاقتىدا ئېرىگە دوكلاد قىلىپ، تۈيۈق يولغا مېڭىپ قېلىشتىن ساقلىنىشى لازىم . ئېرىنىڭ ئالدىدا ئۆز-ئۆزىنى تەنقىت قىلىش، ئۆز-ئۆزىنى كاچاتلاش روھىنى داۋاملىق جارى قىلدۇرۇشى كېرەك.

19. مەزكۇر «تۈزۈم« ئېلان قىلىنغان كۈندىن باشلاپ كۈچكە ئىگە بولىدۇ، ئۇنىڭغا بىر

ئائىلىدىكى ئەر نازارەت قىلىپ يۈرگۈزىدۇ ھەمدە ئاخىرقى چۈشەندۈرۈش ھوقۇقى ئەردە بولىدۇ. ئەگەر يۇقۇرقى «تۈزۈم» گە قارىتا باشقىچە پىكىر ۋە گۇمانىي قاراشلار بولسا،مۇئەللىپ بىلەن ئالاقىلاشسا بولىدۇ.

ئادرېسى: زالىملار كوچىسى، سوغكۆلكە مەھەللىسى ، قاتتىق قول ئەر قورۇسى.

ۋاقتى: يولۋاس يىلىنىڭ كۆكلەم پەسلى.

)ئاپتور: بايىنغۇلىن ئوبلاستلىق مىللەتلەر ـ دىن ئىشلىرى ئىدارىسىدا(

تاللاپ بېكىتكۈچى مۇھەررىر: ئەركىن ئەبەيدۇللا

شەيتانلارنىڭ پارتىيى

شەيتان ھەزرەتلىرىدىن پەرمان:

"ئەتە كەچتە قىرى دەرەخ تۈۋىدە بىر سورۇن تۈزۈلىدۇ.بۇ سورۇنغا ئىنسانلارنى ئازدۇرۇشتا تۆھپىسى ئالاھىدە بولغان ئىككى قۇلاق مايمۇن قۇيرۇق شەيتان،تۈت قۇلاق ۋىجىك شەيتان ۋە ئۇزۇن قۇلاق زىرەك شەيتان قاتنىشىدۇ.بۇ سورۇندا ئۇلارنىڭ تۆھپىسىگە قاراپ ئىنئام بىرىلىدۇ. بۇيرۇق تامام....."

بۇنى ئاڭلىغان ئۈچ شەيتان كىچىچە ئىنسانلارنى ئازدۇرۇشتىكى ئاز بولمىغان ئىشلىرىنى ئويلاپ قاچانلاردىدۇر ئۇخلىغىنىنى بىلمەي ئەتىسى ياڭرىغان نەغمە ناۋادىن ئويغۇنۇپ كىتىپتۇ.قارىسا بارلىق شەيتانلار ئۈچ تەقدىرۋاننى كۆتۈرۈپ ھىلىقى ئۈچ شەيتاننىڭ ئالدىغا كەپتۇ ۋە ئۇلارنى ئېلىپ پادىشاھىنىڭ ئالدىغا ئاپىرىپتۇ.ئالدىراپ كەتكەن ئىككى قۇلاق مايمۇن قۇيرۇق شەيتان سۆز باشلاپ:

_شەيتان ھەزرەتلىرى ، مەن ئۆزىنى دۇنيانىڭ خوجايىنلىرى دىگەن سىرىق چاچلارنى ئازدۇرۇپ ئۇلارنى دېڭىز بۇيىدىلا ئەمەس بەلكى ھەر قانىداق سورۇنلاردا يېرىم يالىڭاچ ياسىنىپ يۈرىدىغان قىلىپ ، ئەنئەنىسىگە ياد ئىللەت ئېلىپ كىردىم دەپتۇ.

بۇنى ئاڭلاپ شەيتانلار چۇقىرىشىپ كىتىپتۇ.شەيتان شاھ :

_ياخشى سەن مىنىڭ نازۇك ئىشلىرىمنى قىلىپ مىنىڭ سادىق نەۋكىرىم بول ـ دەپتۇ. ئەمدى

نوۋۋەت توت قۇلاق ۋىجىك شەيتانغا كەپتۇ.ۋىجىك شەيتان دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ:
_مەن كىشىلەرنىڭ پۇل ـ مالغا ئامراقلىقىدىن پايدىلىنىپ، ئىنسانلارنىڭ ھاياتىغا،ئەقلى قۇۋۋىتىگە تەھدىتى ئىنتايىن زور بولغان تاماكا،ھاراق،قىمار،خىروئىن دەك نەرسىلەرنى ئىنسانلارنىڭ قەلبىگە سىلىپ، ئۇلارنى ئۆزى ئارقىلىق ئۆزىنى زەھەرلەپ، ئۆز يېغىدا ئۆزىنى قورۇپ ئوتتۇرىدىن پايدا ئېلىپ، شەيتانلارنىڭ يۈزىنى يورۇق قىلدىم _دەپتۇ.شەيتانلار يەنە ئالقىش ياغدۇرۇپ چۇقىرىشىپتۇ.شەيتان ھەزرەتلىرى:

_كارامەت، كارامەت سەن بۈنىڭدىن كېيىن مېنىڭ سول قول ۋەزىرىم بول_دەپتۇ.ئەتراپتىن ئالقىشلار يېغىپ ئۇنى كۆمۈۋېتىپتۇ.ئەمدى نۆۋۋەت ئۇزۇن قۇلاق زىرەك مايمۇنغا كەپتۇ . ئۇ تەمكىنلىك بىلەن مەغرۇر قىياپەتتە تۇرۇپ سۆزنى باشلاپتۇ.

_شەيتان ھەزرەتلىرى، مەن شەيتانلارنىڭ تارىخىدا قىلىنىپ باقمىغان بىر .ئىشنى قىلدىم دەپتۇ.شەيتانلار ۋە شەيتان شاھ ئۇنىڭ ئېغىزىغا قاراپ قاپتۇ.

_بۇرۇن بىز جاھان ئەينىكىدە نۇرلۇق قۇياش بولۇپ، جاھاننى زىل ـ زىل تىترەتكەن، قۇملۇق ۋە قاشتېشى، تاغلار بىلەن قورشۇلۇپ تۇرغان ئەقىللىق كىشىلەرگە شۇنچىلىك قىلساقمۇ غەلبە قازىنالمىغان ئىدۇق .بىراق مەن ھازىر ئۇلارنى شۇنداق ئۆزگەرتىۋەتتىمكى ، مەن ئۇلارنىڭ روھىنى چىرىتىپلا قالماستىن بەلكى جىسمانى،تىتىك قىياپىتى،ئەقىل ـ پاراستى، ئەنئەنىسىنى زەھەرلىدىم.بۇرۇن ئۇلار ھىكمەت قامۇسىدا دۇنيا خەزىنىسىگە ئىز قالدۇرغۇدەك ئۆچمەس ئىزلار كوپلەپ چىققان بولسا ھازىر ئەرشى _ئىشرەت، ئويۇن ـ تاماشا،قىمار ، ھاراق،تاماكىدىن ئىبارەت زەھەردىن زەھەرلەنگەنلەر ساناقسىز...بىراق چۈش قويىندا سەگەك ھالدا، رىئاللىقنى تاپالىغانلار بارماقنا سانىغۇدەك. بۇرۇن ئۇلار ھۇشقىدىن چۇشۇرمەي كىيىم ـ كىچەكلەرنى كەيگەن بولسا، ھازىر تىزىدا، يوتىدا ھەتتا زازۇك بەدەنلەرنى يېرىم ئۇچۇق قويۇپ يۇرۇدىغان ھالغا چۈشۈپ قالدى..بۇرۇن بىر بوردا زاغرىنمۇ ئەتىۋارلاپ يىسە، ھازىر رىستورانلاردا كۈنىدە نەچچە تۈننلاپ تاماقلار يىيىلمەي تۆكۈلدى.ئىسراپچىلىق يۇقىرى چەككە يەتتى.بۇرۇن ئۇلار پۇل تاپسىلا كىتاپ ئېلىشقا، بىلىم ئېلىشقا ئىشلەتسە ھازىر ھاراق،تاماكا،خىروئىن،قىمار ئۇچۇن شۇنچە تەستە تاپقان پۇللىرىنى بۇزۇپ چېچىپ بۇرۇن ھۆكىرگەن چۇقانىڭ ئورنىنى ئۇچەكتىكى سوكىد ئالدى.نۇرغۇن كىشىلەر ئائىلىسىدىن،باللىرىدىن ئايرىلدى.نۇرغۇن باللار كىچىك تۇرۇپ يىتىم بولۇشتى.نۇرغۇن باللار كىچىك تۇرۇپ زەھەر تەرىپىدىن گۈزەل ياشلىقىدىن ئايرىلدى.بۇرۇن ئۇلار قۇم بارخانلىرىدەك ئۆز يۇرتىدىكى قاشتېشىدەك ئۆم ـ ئىناق بولسا، ھازىر زۇلمەت دەستىدىن ئۇچۇپ، زۇلمەت قويىندا قالغان يۇلتۇزلاردەك تەنھا قالدى.پۇل ـ مال ئۇچۇن، شان ـ شۆھرەت،مەنسەپ ـ ھوقۇق ئۇچۇن بىر ـ بىرىگە پالتا ئۇرىدىغان بولدى.مانا بۇ مىنىڭ كوپ يىللىق نەتىجەم _دەپتۇ.
يىراقتىن ئالقىشلار يېغىپ شەيتانلارنىڭ كۈلكىسى زىمىننى بىر ئاپتۇ.شەيتان شاھ ئۇزۇن قۇلاق

زىرەك شەيتان بىلەن قەدەھ سوقۇشتۇرۇپ :

_ باركاللا، باركاللا، سەن بۇنىڭدىن كېيىن مىنىڭ ئوڭ قول ۋەزىرىم بولۇپ چوڭ ـ كىچىك ئىشلاردا ماڭا مەسلەھەت بەرگىن. بىز ئۆزىنى دۇنيانىڭ خوجايىنى دەۋالغان ئىنسانلارنى تېخىمۇ ئازدۇرۇپ، روھىنى زەھەرلەپ، ئۆزىمىزنىڭ سېھرى كۈچىنى يەتتە پەلەككە يەتكۈزۈپ، ئىنسانلارنى بىر بورىدا زاغرىغا، بىر تامچە سوغا زار قىلىپ، نادانلىقى تۈپەيلى ئۇلارنى ئەركىن ئەمەس قول ئورنىدا پۇتلىرىمىزنى، قولىرىمىزنى ۋە بەدىنىمىزنى يۇغۇزۇپ يۈگۈر ـ يىتىم ئىشلار ئۈچۈن ئىشلىتىشكە تىرىشايلى...
ئۇلارنىڭ كۈلكىسى پۈتۈن زىمىنى بىر ئالغان ئىدى. بىرمۇ ئىنسان سىرتقا چىقالمىغان ئىدى... بۇچۇشمۇ ياق بۇ رىئاللىقكەن....

يوللىغۇچى : شرئەلىي مۇھەممەد ئىمىن ئەلشىر   ئادرىسى : قەشقەر پىداگوگىكا ئىنستىتوتى خەنزۇتىلى تەييارلىق 2005 ـ يىللىق5 ـ سىنىپ ئوقۇغۇچىسى
تەييارلىغۇچى: دىلشات ئىدرىس

يەكچەشمە مايمۇن

بۇ بىر كونا ھېكايە. سىرسىق پىندەك دەيدىغان بىر مايمۇن بار ئىكەن، ئۇ يولدىن ئېزىپ قىلىپ، بىرنەچچە كۈندىن كېيىن باشقا بىر ئورمانلىققا بىرىپ قاپتۇ. بىر كۆرۈپلا ئاجايىپ ھەيران بوپتۇ، قارىسا بۇ ئورمانلىقتىكى مايمۇنلارنىڭ تەقتۇرقى ئۆزىگە زادىلا ئوخشىمايدىكەن. ئۇلارنىڭ بىرلا كۆزى بار ئىكەن. بۇ غەلىتە ئىشقۇ، جاھاندا بىر كۆزلۈك مايمۇنمۇ بار ئىكەندە!

بۇ سىرسىق پىندەك مايمۇن يارىلىشىدىنلا پۇل دىسە جىنىنى بىرىدىغان ھەم زىرەك ئىكەن، پۈتۈن ئويخىيالى بازار ئىگىلىكىدە ئىكەن. ئۇ شۇنداق ئويلاپتۇ: بىزنىڭ ھەممىمىزنىڭ كۆزىمىز ئىككى، بۇ يەردىكى مايمۇنلارنىڭ بىرلا كۆزى بار ئىكەن. ئەگەر مۇشۇ بىر كۆزلۈك يەكچەشمە مايمۇندىن بىرەرسىنى تۇتۇۋېلىپ، قەپەزگە سولاپ كۆرگەزمە قىلسا چوقۇم جىقلا پۇل تاپقىلى بولغۇدەك!

سىرسىق پىندەك شۇ خۇشاللىقىدا، بىرەر يەكچەشمە مايمۇننى تۇتۇپ كېتىپ پۇل قىلىدىغان بولدۇم، دېگەن ئارزۇ بىلەن ئورەك كولاشقا كىرىشىپتۇ. راست، بۇمۇ تىر تىجارەت، ھېچبولمىغاندا خېلىلا كۆز يېتىدىغان خىيالدە!

سېسىق پىندەكنىڭ خىيالىغا نەدىن كەچسۇن، ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرغان مايمۇنلارمۇ بۇ ئىككى كۆزلۈك مايمۇننى كۆرۈپ ناھايىتى ھەيران بوپتۇ: جاھاندا ئىككى كۆزلۈك مايمۇنمۇ بار ئىكەن ئەمەسمۇ، ئەگەر ئۇنى تۇتۇپ قەپەزگە سولاپ كۆرگەزمە قىلساق، چوقۇم بىر يېڭىلىق بولىدىكەن، يەنە تېخى نۇرغۇن پۇل تېپىشقىمۇ مۇمكىن بولغۇدەك.

شۇنداق قىلىپ، سېسىق پىندەك باشقىلارنىڭ ئورىسنى كولاۋاتقاندا، ئاسماندىن يوغان بىر قەپەز ئۇنىڭ ئۇستىگە چۈشۈپتۇ.

سېسىق پىندەكنىڭ ئارزۇسى باشقىلارنىڭ ئارزۇسىغا ئايلىنىپ قاپتۇ. ئەسلىدە ئۇ يەكچەشمە مايمۇنلاردىن بىرنى تۇتۇپ كېتىپ، شۇنىڭ بىلەن بىيىماقچى بولغانىكەن، ئالدى بىلەن ئۆزىنىڭ باشقىلارنىڭ قەپىزىگە سولۇنۇپ قېلىشنى، كۆرگەزمىگە قويۇلۇشنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەنىكەن. يەكچەشمە مايمۇنلار بۇ ئىككى كۆزلۈك مايمۇننى كۆرىمىز دەپ قاتار تىزىلىپ، بىرمۇنچە پۇل خەجلەپ كۆرگەزمە بىلەتى سېتىۋاپتۇ.

قەپەزگە سولۇنۇپ قالغان سېسىق پىندەك بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ ناھايىتى پۇشايمان يەپتۇ. ئۆزۈم تاپقان بۇ ئامالدىن قانداق بولۇپ باشقىلار پايدىلىنىپ كەتتى؟ دەپ ئويلاپتۇ.

ھازىرقى كۈندە ئەنە شۇنداق ئالدىنىپ قالىدىغان ئادەملەرنىڭ سانى يوق. بۇلارنىڭ تولىسى سېسىق پىندەك مايمۇنغا ئوخشاش ئۆزىگە ئۆزى زامىن بولۇپ قالىدىغانلىقىنى خىيالىغا كەلتۈرۈپمۇ باقمايدۇ. بۇلارنىڭ ھېكمىتى ئوخشاش بىر: دەسلەپتە نەپسانىيەتلىك قىلىدۇ، ئاقىۋەتتە زىيان تارتىدۇ.

خۇددى بۇ يەكچەشمە مايمۇنغا ئوخشاش، دۇنيادا غەلتەغەلىتە ئىشلار ھەققەتەن كۆپ. لېكىن غەلتە، غەيرىي ئىشلاردا باشقىلارغا باھانە بولۇپ قېلىش، باشقىلارغا ئالدىنىپ قېلىش ئېھتىمالى ۋە شۇنداق قىممەت يوق ئەمەس.

لېكىن مەيلى ھەرقانداق غەلتە، غەيرىي ئىش بولسۇن، ئۇلارنىڭ بىر ئورتاق خۇسۇسىيىتى بار. باشقىلارنى ئالدايمەن، باشقىلاردىن بۇردا چىقىرىۋالىمەن دەيدىغان خىيالغا كەلگەن ئادەملەر باشقىلارغىمۇ ئوخشاشلا شۇنداق پۇرسەتنى يارىتىپ بەرگەن بولىدۇ، ئۇنداق ئادەملەر ھامان ئۆزى كولىغان ئورىغا ئۆزى چۈشمەي قالمايدۇ. بۇ ھەرقاچان، ھەرجايدا ئوخشاش بىر قانۇنىيەت. بۇ ئوخشاشلىق خۇددى «ھەق بىلەن ناھەق»نىڭ پەۋقۇلئاددە بىرلىك مۇناسىۋەتتىگە ئوخشايدۇ، ئۇنداق بولمىغاندا ھەق بولمىسا ناھەقمۇ بولمايدۇ، ناھەق بولمىسا ھەقمۇ بولمايدۇ.

بىزنىڭ ئالدىنىپ قىلىشىمىزنىڭ سەۋەبى شۇكى، بەزىدە ھېلىقى مايمۇنغا ئوخشاش ئويخىياللاردا بولۇپ قالىمىز. بەزى ئادەملەر بۇ ئىقتىساد جەمئىيىتىدە ھېلىقى يەكچەشمە مايمۇننى ئۇچراتقاندەك غەلىتە ئىشلارنى كۆپرەك ئارزۇ قىلىدۇ. چۈنكى ئۇنداق ئىشلار ھەقىقەتەن نەپ كەلتۈرىدىغان ئىشتۇر. شۇڭا ئۆزىگە ئۆزى زامىن بولۇپ، ئاۋۋال ئۆزى قىلتاققا چۈشۈپ قالىدۇ.

قارىماققا بەزى ئىشلار ئۆزگىرىشكە مۇناسىۋەتسىزدەك كۆرۈنىدۇ. لېكىن باشقىلارغا ئالدىنىپ قالىدىغان، باشقىلار پايدىلىنىپ كېتىدىغان شۇنداق بىر ئويخىيال ئاۋۋال ئۆز كۆڭلىڭىزنىڭ چوڭقۇر بىر يېرىدە پىشىپ بولغان بولىدۇ. ئاقىۋەتتە كۆڭلىڭىزدىكى ئەنە شۇ ئورا تولا چاغلاردا ھەممىدىن يامان ئورا بولۇپ قالىدۇ.

خەنزۇچە «تاللانغان فېلىيەتونلار» ژۇرنىلىنىڭ 2003-يىللىق 3-سانىدىن توختى باقى ئارتىشى تەرجىمە قىلدى

ھاياتلىقتا چاكىنىلىقنى رەت قىلىڭ

‹ئادەم ھاياتلا بولىدىكەن، ئۈزلۈكسىز رەۋىشتىكى چاكىنىلىشىش جەريانىنى باشتىن كەچۈرۈپ تۇرىدۇ› دېگەن سۆزنى ئۆزۈم دېگەنىدىم. بۇنداق دېسەم، ھەممەيلەن ئەجەبلىنىپ كېتىشكەندى. كېيىنچە ئىنچىكە ئويلىنىپ باقسام، بۇنىڭ ھېچقانداق ئەجەبلەنگۈدەك مەسىلە ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىپلا قالماي، بۇنى ئىسپاتلايدىغان نۇرغۇن سەۋەبلەرنىمۇ تېپىپ چىقالىدىم.

ئۆزىمىز ھەققىدە ئويلىنىپ باقساملا، ئەھۋال شۇنداق ئىكەن: كىچىك چاغلىرىمىزدا قەلبىمىز تولىمۇ كەڭ ئىدى، چوڭ بولغاندىن كېيىن دۇنيانىڭ ناھايىتى كىچىكلىكىنى ھېس قىلدۇق؛ كىچىك چاغلىرىمىزدا تەسەۋۋۇرىمىز چەكسىز ئىدى، چوڭ بولغاندىن كېيىن رەھبەرلەر ۋە خوجايىنلارنىڭلا گېپىنى ئۇقالايدىغان بولدۇق؛ كىچىك ۋاقتىمىزدا ئاتائانىمىز ۋە قەھرىمانلارغىلا چوقۇناتتۇق، چوڭ بولغاندىن كېيىن ھوقۇق ۋە پۇلغا چوقۇنىدىغان بولدۇق؛ كىچىك چاغلىرىمىزدا كۆڭۈل كەيپىياتىمىزغا بېقىپ يىغلاپ ئىچقارنىمىزنى بوشىتىۋالالايتتۇق، چوڭ بولغاندىن كېيىن ئېھتىياجغا قاراپ ئېسەدەيدىغان بولدۇق؛ كىچىك ۋاقتىمىزدا ئىشلار ھەققىدە ئويلاپ باقاتتۇق، چوڭ بولغاندىن كېيىن ئادەملەر ھەققىدە ئويلىنىدىغان بولۇپ قالدۇق؛ كىچىك ۋاقتىمىزدا تەبىئەتنى قىزغىن سۆيەتتۇق، چوڭ بولغاندىن كېيىن كىچىككىنە ھۇجرىغىلا مەپتۇن بولىدىغان بولدۇق؛ كىچىك چاغلىرىمىزدا تۇرمۇشقا تەلپۈنەتتۇق، چوڭ بولغاندىن

كېيىن جان بېقىپ ئۆتۈشنىڭلا كويىدا بولىدىغان بولدۇق؛ كىچىك چاغلىرىمىزدا غايە ھەم كۆرەش نىشانىمىز بار ئىدى، چوڭ بولغاندىن كېيىن بارلىق ئارزۇئارمانلىرىمىز بۇيۇملىشىپ كەتتى، ھەتتا ھەققىتىمىزمۇ «بىرگە بىرنى قوشسا ئۈچ بولىدۇ» دەيدىغان خاتا يەكۈنگە ئۆزگىرىپلا كەتتى.

قانچە ئېگىز ئۆچقانسېرى، بىز كۆرۈۋاتقان شەيئىلەر شۇنچە زورىيىپ غۇۋالىشىپ كەتتى؛ ماڭغانتۇرغان يېرىمىز كۆپ بولغانسېرى، قەلبىمىزدىكى تورلار شۇنچە زىچلىشىپ كەتتى ۋە شۇنچە ئۇششاقلاپ كەتتى؛ بىلىمىمىز قانچە كەسىپلەشكەنسېرى، تەدبىرلىرىمىز شۇنچە قېلىپلىشىپ كەتتى ۋە شۇنچە مېخانىكىلىشىپ كەتتى؛ كەچمىشلىرىمىز مول بولغانسېرى، ئىدىيىمىز شۇنچە سىرلىقلىشىپ، بارغانسېرى ئۆزىمىزنىڭ گېپىنىمۇ دېيەلمەيدىغان بولۇپ قالدۇق.

چى لىننىڭ بىر پارچە ماقالىسىنى ئوقۇغاندىم. ئۇنىڭدا: «كىشىلىك ھاياتنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيتى يوق. ئەمما ئادەم ياشىغانىكەن، چوقۇم كىشىلىك ھاياتقا مەنە ئاتا قىلىشى كېرەك» دېيىلگەن. بۇ تولىمۇ ئەھمىيەتلىك سۆز بولغان. كىشىلىك ھاياتنى چاكىنىلاشتۇرۇپ قويماسلىقىمىز ئۈچۈن، تۇرمۇشىمىزغا نىشان، ھاياتىمىزغا غايە ئاتا قىلىشىمىز لازىم.

تۇرمۇشىمىزنى شېئىرىي تۇسكە ئىگە بولسۇن دېسەك، تۇرمۇشىمىزنى قىزىقارلىقراق قىلايلى؛ تۇرمۇشىمىزنى تەملىكرەك، تەسەۋۋۇرغا بايراق، ئۆزگىرىشچانراق، ئىنتىلىشچانراق قىلايلى. نۇرغۇنلىغان چاكىنا ۋە تېتىقسىز ئىشلار بىزنى بارغانسېرى چاكىنىلاشتۇرۇپ ۋە تېتىقسىزلاشتۇرۇپ قويماقتا. بىزدىكى چاكىنىلىق ۋە تېتىقسىزلىقلارنىڭ دەستىدىن مول مەزمۇنلۇق ۋە جانلىق بولغان نىنى ئىشلىرىمىزمۇ چاكىنىلىشىپ كەتتى ۋە تېتىقسىزلىشىپ كەتتى.

نېمە ئۈچۈن شۇنداق بولۇپ كېتىدۇ؟ مېنىڭچە، بۇنىڭ سەۋەبلىرى بەلكىم قەلبىمىزنىڭ نۇرسىزلىقى، ۋۇجۇدىمىزدا مۇھەببەت بولمىغانلىقىدىن بولسا كېرەك.

بىز قەلبىمىزدىكى ياخشىلىقنى ئەمەس، بەلكى باشقىلارنىڭ قانداق قارىشىنى ئۆلچەم قىلىۋاتىمىز؛

چىن قەلبىمىزدىكى تەسىراتىمىزنى ئەمەس، بەلكى ساپ ماددىي نەرسىلەرنى ئۆلچىگۈچ قىلىۋاتىمىز؛

بىز ئۆتۈپ كەتكەن ئىشلارنىڭ جەريانىنى ئەسلەشنى ئەمەس، بەلكى مەقسەتكە تېزلىكتە يېتىۋېلىشنى خۇشاللىق دەپ بىلىۋاتىمىز.

بىز چاكىنىلىقنى رەت قىلىشىمىز كېرەك. ياشاشنىڭ ئۆزى سەۋەبتۇر، ئەمما بىز قانداق ياشاشنى جەزمەن ئۆگىنىۋېلىشىمىز كېرەك. تاشلىۋېتىشنىڭ ئۆزى خۇشاللىق. ۋەھالەنكى، بىز قانداق چاغدا ھېرىسمەن بولۇشنىمۇ بىلىشىمىز كېرەك. ياشلىق ئادەمگە باقمەندە ئەمەس، قېرىغاندا قەيسەر بولۇشمۇ ئاسان ئەمەس، چېكىنىپ پۇچەكلىشىپ كېتىشتىن، چاكىنىلىقتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن، ئادەمنىڭ قەلبىدە نۇر چاقناپ تۇرۇشى، ۋۇجۇدىدا مۇھەببەت بولۇشى كېرەك. ئادەمنىڭ قەلبىدە نۇر چاقناپ تۇرسا، ئېتىقاد ئاسمىنى پارلاق بولىدۇ، كىشىلىك ھايات تونلىرىمۇ پاك ۋە سۈزۈك بولىدۇ؛ ۋۇجۇدىدا سۆيگۈ بولسا، ئۆلۈپ كەتكەن جانلارمۇ ئويناقشىپ بىز بىلەن ئورتاق شادلىنىدۇ. بىز ۋاقىت بىلەن مۇھەببەتلىشىمىز، ھالبۇكى قوغلىشىش مەڭگۈ خورىماستۇر.

تاللانغان فېليەتونلار ژۇرنىلىدىن ئۆمەرجان ھەسەن بوزقىر تەرجىمە قىلدى

مەستنىڭ قىسمەتلىرى

1

سەن تەلمۈرۈپ كۈتكەن يېڭى يىل ئاخىرى يېتىپ كەلدى. ئاھ يېڭى يىل! تەستە كەلگەن بۇ يېڭى يىلنى ئوبدان بىر تەبرىكلىمەي بولمايدۇ.

توغرا، رېستوراندا ئولتۇرۇش كېرەك. ىبراق، بۇنداق چاغلاردا ئۈچتۆت كۈن بۇرۇن ئورۇن زاكاز قىلىپ قويمىساڭ، تەبرىكلىگۈچىلەرنىڭ كۆپلۈكىدىن يېڭى يىلغا مەست پېتىڭچە كىرىش شەرپىدىن مەھرۇم قالىسەن. ھاراققۇ نەدە ئىچسە مەست قىلىۋېرىدىغان نەرسە. ىبراق ۋاقىت، سورۇن ئوخشىمايدۇدە. نەچچە ۋاقىتتىن «شوپاڭ»دا ئىچكەن بولساڭ، ئەمدى يېڭى يىلدا يېڭىچە بىرەر قېتىم ئولتۇرمىساڭمۇ سەت تۇرار. كادىرلىقىڭنى، ھېچ بولمىغاندا ئۇستۇڭدىكى مۇنۇ كاستۇمبۇرۇلكا، گالستۇكنىڭ ئىناۋىتىنى دېمىگەندىمۇ شۇنداق قىلىپ، يېرىم كۈن سوكۇلداپ يۈرۈپ قايسى بىر كاتتا رېستوراندىن بىر «خالىي ئورۇن» ئۇقۇشتۇڭدە، مەردانىلارچە ھەر تەرەپكە چاقىرغۇ ۋە تېلېفون قىلىشنى باشلىۋەتتىڭ

بىچارە ئىككى بالاڭ ئوت قالاقسىز ئۆيدە تىترەشكىنىچە ئولتۇرغان دەقىقىلەردە، سەن ھېلىقى « لازىلىقتا ئۆلگەن توخۇ» قاتارلىق يېسە ئېغىزنى، چىقارسا كۆتنى ئېچىشتۇرىدىغان قورۇمىلاردىن لەززەتلەنگەچ ھاراق ئىچىۋاتاتتىڭ. قۇلاقنى پاڭ قىلىۋەتكۈدەك مۇزىكىلار ئالايېشىل چىراغلار ئاستىدىكى كىچىككىنە دائىرىدە بىر توپ ئەرئاياللار بىربىرىنى يۆلەشكىنىچە زېرىكمەستىن بىر خىل ھەرىكەتنى تەكرارلىماقتا رومكا ئايلانماقتا سەنمۇ مەستخۇشلۇق ئىلكىدە قايسىدۇر بىر قىز بىلەن ئىككىئۆچ مەيدان تانسا ئوينىغاندەك قىلدىڭ. سەن تانسا ئويناۋېتىپ، ئايالىڭنىڭ سېمىز بىر ئەر بىلەن تانسا ئويناۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قېلىپ، ئازراق سەگەكلەشتىڭ. بىراق، سېنىڭمۇ قۇچىقىڭدا بىر قىز باردە. سەن ئايالىڭنى مىنۇت ئىچىدە كەچۈرۈۋەتتىڭ: ئېھتىمال بىرەر مۇھىم كىشىدۇر، توغرا چۈشىنىش كېرەك. ئىلمىيلىك ھەممىدىن مۇھىم، ئوقۇغاندە بىز

ھەر كۈنى ئىچىۋېرىپ مەستلىك رېفلېكس بولۇپ كەتكەن نېرۋاڭ، ھەتتا سوغۇق سۇ ئىچسەڭمۇ ئۆچتۆت رومكىدىن كېيىنلا ئايىنىشقا باشلايتتى. سەن يەنە مەست بولۇپ قالدىڭ. كۆزلىرىڭ توختىماي ئايالىڭنى ئىزدەيتتى، لېكىن تاپالمايتتى. كۆزلىرىڭ غۇۋالىششقا باشلىدى، يىغلىدىڭمۇ ياكى ھەقىقەتەن ئېغىر مەست بولۇپ قالدىڭمۇ، بىلەلمىدىڭ. ئۆزۈڭگە سۆزلىدىڭ: بۇ يەرنىڭ شوپاڭدىن نېمە پەرقى؟ ئۇ يەردە تىزىمىزغا قونۇپ ئولتۇرۇپ ھاراق قۇيۇپ بېرىدىغان «تومۇچۇقلار» بار، بۇ يەردە ئۆيدىن ئەگىشىپ كەلگەن «پاختەكلەر» ئىشلىرىمىزغا نازارەتتە بۇ يەرنىڭ زادى نېمىسىنى ئارزۇلايمىز؟ توغرا، بۇ يەرنى «زامانىۋى شوپاڭ!» دەپ ئاتاش كېرەك. ھا ھا ھا زامانىۋى شوپاڭ كارامەت ئىسىم بولدى خىياللىرىڭدىن لەززەتلىنىپ قايسىدۇر بىر پەدىگە خىرقىرىغىنىڭچە ئۆيگە قايتماقچى بولدۇڭ. پاتەم شوينا، ئايىم لەڭپۇڭ ياكى غوپۇر قۇسۇقلارنىڭ شوپاڭخانىسىدىغۇ پۇلنى قاچان تۆلىسەڭ بولىدىغان گىگانت خۇمپەر ئىدىڭ. بىراق، تۆمەنلەپ پۇل خەجلەپ رېستوران ئاچقانلار سەندەك تاكىراڭ مەستتىن ئۆز نېسىۋىسىنى نەق ئېلىشنى ئۇلاردىن ئوبدان بىلىدىكەن. ئۆيۈڭگە كۆمۈر، ئىككى بالاڭغا قىشلىق چاپان، ئاياغ ئېلىپ بېرىشنى پىلانلاپ ئەتىگەن بىرسىدىن تىزلىنىپ تۇرۇپ قەرز ئالغان 250 يۈەن پۇل قولۇڭدىن «مىرتتىدە» چىقىپ كېتىشى بىلەن تەڭلا ھېچنېمىنى بىلمىگۈدەك مەست بولدۇڭدە، نەسلىلىك ئىنەكنىڭ ئەمچىكىدەك لەپپەڭشىگىنىڭچە قاياققىدۇر يوقالدىڭ ئەتىسىمۇ، ئۆگۈنىمۇ توختىماي ئىچتىڭ. بۈگۈنمۇ يەنە مەست ھالەتتە ئۆچرىدىڭدە، قاچان ئۆچرىساڭ ئۈنتۈپ قالماي سورايدىغان سوئالىڭنى يەنە تەكرارلىدىڭ:

جېنىم ئاغىنە، ئىنتايىن ئاز چىقىم بىلەن ھازىرقى مائاشىمدىنمۇ نەچچە ھەسسە كۆپ پۇل تاپقىلى بولىدىغان ئىش بولسا دەپ بەرگىنە!

ئۇنداقتا بۇ سوئالىڭغا قېرىنداشلارچە، دوستلارچە مەسلىھەتىم شۇ، ئاڭلا: سەن كۈندە ئىچىۋاتقان مۇنۇ شوپاڭلارنىڭ مەستىنىڭ ئالدىغا سۈيدۈكى بىلەن قۇسۇقىدىن ھاراق

ئايرىۋالىدىغان بىر زاۋۇت قۇرساڭ، كۆڭۈلدىكىدەك ھاراق مەسىلەڭمۇ ھەل بولىدۇ، ھېچقانچە چىقىم تارتمايلا بېيىپ كېتىسەن

2

روزى ھېيت بىلەن يېڭى يىلنىڭ سوئۇقچىلىقىدىن بىلىگىنى رۇسلىيالمايۋاتقان بىر پەيتتە قۇربان ھېيت غارقىراپ يېتىپ كەلدى. ئەرزان كىيىملەرنى ياراتماي، ئەڭ يېڭى مودىپسىنى ئالمەن دەپ يۈرگەن ئايالىڭ، ھېيتقا ئۈچ كۈن قالغاندا، قاقۋاش سودىگەرلەر ھەممىڭنىڭ كۆزىنى ئالىچەكمەن قىلىپ ئەكەلگەن كاتتا بىر قۇر خۇرۇم كىيىمنى مىڭ سومغا كۆزلىرىنى قىزارتىپ تۇرۇپ سېتىۋالدى. ئەرخوتۇن ئىككىڭلارنىڭ مائاشى ھەر خىل چاي، ئولتۇرۇشلاردىن قورسىقىڭلارغا ناھايىتى تەستە ئېشىنىۋاتقاندا، بۇ ئەلۋەتتە ئاز پۇل ئەمەستە. ئۆزۈڭغۇ روزا ھېيتتا ئالغان ئەرزان باھالىق كاستۇمبۇرۇلكىنى قۇرۇق يۇيۇش ئورنىدا يۇيدۇرۇپ دەزماللاپ كىيەرسەن، بىراق، باللارچۇ؟ ھېيتلىق گۆش، مېۋەمەزەلەرچۇ ؟ ھەي پۇل ئاخىرى يېزىدىكى بىچارە، مۆمىن ئاتائاناڭنى «تەسرلەندۈرۈپ» شاتراق پاقلاندىن بىرنى ھەل قىلدىڭ؛ ئۇنىڭ دۈمبىسىگە بىر خالتا گۈلەجگىدىنى ئارتتىڭدە، مېھربانلارغا خوش دېيىشنىمۇ ئۇنتۇپ، خوتۇنۇڭنى خۇش قىلىشقا ئالدىرىدىڭ. ئايالىڭمۇ «كەمپىر»نى (قېيناناڭنى شۇنداق ئاتايتتىڭ) «تەسرلەندۈرۈپ» بىر داستىخانلىق ساڭزا، پىچىنەپىرەنىكنى ئەسرگە ئېلىشقا ئۈلگۈردى. ئاھ، مۇھىم مەسىلىلەر ھەل بولدى! راست، باللارنىڭ ئۈستىۋېشىچۇ؟ بولدىلا، ئۇلار كىچىك ئەمەسمۇ، قىشنىڭ كۆزى قارىغۇ، ياكى بولمىسا ئۇلارنى بىر يەرگە ئاپارمىساڭلا بولدى ئەمەسمۇ؟

ھېيت ناغرىسى چېلىنغان كۈنى ئەتىگەن قاسساپ ئىزدىدىڭ. ئۆمرۈڭدە پىتتىن باشقا نەرسىنى ئۆلتۈرۈپ باقمىغاچقا، ئاشۇنداق ئاددىي ئىشلارغىمۇ ئامالسىز پۇل خەجلەشكە توغرا كەلدى. ھەشپەش دېگۈچە گۆشمۇ ئاسقۇغا ئېسىلدى، بالاچاقىلىرىڭ بىلەن قېيناتا، قېيناناڭنىڭ شەھەر مەركىزىدىكى ياسداق ئۆيىدە كەچكىچە مېھمان بولۇپ، ئۇلارنى ئۆزۈڭ تاكسى كىرا قىلىپ ئۆيۈڭگە ئېلىپ كېلىپ ھېلىقى گۆشتە راۋۇرۇس مېھمان قىلىۋاتقاندا، سەھرادىكى ئاشۇ جاپاكەش مېھربان ئاتائاناڭ سېنىڭ ۋە باللىرىڭنىڭ يولىغا تەلمۈرۈشكىنىچە، قازىنىدا ئەتىگەندىن بېرى قايناۋېرىپ ئېزىلىپ كېتىۋاتقان گۆشنىڭ شورپىسىدىن بىر قوشۇق ئىچىشكىمۇ قىيمىغان ھالدا ساقلاپ ئولتۇراتتى

نېمىلا بولمىسۇن بۇ ھېيتتا ئازدۇركۆپتۇر چىقىم بولدى. ئوچۇقىنى ئېيتقاندا، قەرزىڭ بىر ئۆلۈش كۆپەيدى. مەيلىلا دەيتتىڭيۇ، ئىچىڭ ئېچىشاتتى. ئۇچرىغانلا تونۇشىڭغا ۋايساپ قوياتتىڭ:

ئىنىسى روزەكنى ئاران تەستە ئۆزاتقاندۇق، ئاكىسى قۇنەك كېلىپ ئادەمنى ئەجەب جىلە قىلدا !

3

ئاياللارغا ئۆزىنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى ھېس قىلدۇرىدىغان «8مارت» بايرىمى نازىلىنىپ يېتىپ كەلدى. ئايالالار كېچىنى كېچە دېمەي ئۆزئارا خەۋەر يەتكۈزۈشۈپ، تېلېفونلىشىپ مەركىزىي شەھەردىكى مودېنى ئۇرۇقتۇغقان، دوستبۇرادەر ياكى شوپۇرلاردىن بىر ئاماللار بىلەن ئۇقۇپ، رەستەبازارلاردا باسباس قىلىپ سېتىۋالماقتا. ئاھ، خۇدا! نېمە كۆرگۈلۈك بۇ؟! بىراق، سەن ئەر. چىداش كېرەك، چىدىدىڭ. چىدىمايمۇ ئامالىڭ يوق. مائاشىڭنى تولۇقى بىلەن ھەرقايسى «مەست زاۋۇتلىرى»نىڭ خوجايىنلىرى، توي قىلىۋاتقان، ئۆلۈۋاتقان، ئۆي كۆچۈۋاتقان لار ئېلىۋاتسا، ئايالىڭغا يەنە چىدىمامتىڭ؟ ئۇ بىچارىمۇ ئىششەك قەرزنى پاتىڭغا ئارتىپ يۈرۈپمۇ، يەنە چىداپ كىيىم كىيىۋاتسا لېكىن يۈرىكىڭنىڭ بىر يەرلىرى پىژىلدايتتى: دەلتە خوتۇن، روزا ھېيتتا ئالغان كىيىمىڭ كىرلەشمەستە يېڭى يىللىق، قاتار چاي، يەتمىش پۇشتۇمنىڭ تويى، قۇربان ھېيتلىق دېگەنلەر ئۇچۇن ھەپتىسىگە بىر قۇردىن كىيىم سېتىۋالدىڭ، ئەمدى يەنە ئاھ، خۇدا! نېمىشقا يەتتىنچى مارتتىن كېيىنلا توققۇزىنچى مارت كەلمەي، سەككىزىنچى مارت كېلىدىغاندۇ؟! ئادەملەر ئىپتىدائىي جەمئىيەتتىن تەرەققىي قىلمىسا بولمامدۇ! مىڭ ئەپسۇس، نېمىشقا ھەربىي خوتۇن ئالمىغان بولغىيتتىم ئىلاھىم بايرامنى شاخلاتقان گۆي تۇتامىسىز بىر باھانىدە ئۆلەر !

سېنىڭ غەزەپلىك خىياللىرىڭمۇ شۇنچە سىپايە، شۇنچە زەئىپ ئىدى. شۇنداق، ئايالىڭنى يۈزتۇرانە تىللىيالمىدىڭ (بۇ دېگەن مودا)، ئەمما خىيالەن سۆزلەشتىڭ:

سۆيۈملۈكۈم، سىزنى يۈرىكىمنىڭ قاتقېتىدىكى چوڭقۇر مۇھەببىتىم بىلەن، ئەڭ يېقىملىق، ئەڭ چۈچۈك تىلدا «ئېھ، نائىنساب خوتۇنلار تائىپىسى!» دەپ تىللىسام خاپا بولماسسىز؟

ئايالىڭ تاتلىققىنە كۈلۈپ جاۋاب بەردى:

نېمە دەپ خاپا بولغۇدەكمەن. سىزدەك كۆندە پىۋا، ھاراقنى ئىچۋېرىپ ئەرەنلىكى كۆنسېرى ئاجىزلىشىۋاتقان شوپاڭ كۈچۈكى ئېرىمنىڭ بولغانلىقىدىن پەخىرلەنسەم بولىدۇ تېخى

زوۋانىڭ تۇتۇلدى. ئايالىڭ «مارت»لىق كىيىملىرىنى كىيىپ كۆزۈڭدىن ئوت چاقناتقىنىچە مەسخىرىلىك كۈلۈپ، بىر توپ ئايالار بىلەن بىللە رېستوران تامان يۈرۈپ كەتتى

4

بايراملار رەتربتى بىلەن دارىقاڭشىپ كەلمەكتە. «1ماي ئەمگەكچىلەر بايرىمى»، «4ماي ياشلار بايرىمى»! بۇ بايراملارنىمۇ ئەلۋەتتە ئوبدان تەبرىكلەش كېرەك. ھۆكۈمەتمۇ تەبرىكلەڭلار، دەپ بىرقانچە كۈن قويۇۋەتتى ئەمەسمۇ. بۇ قېتىم ئايالىڭ ئىككى بايرامغا قىسقارتىپلا 380 يۇەنگە بىر قۇر يازلىق كىيىم سېتىۋالدى. ئەسلى ئۇ تېخىمۇ قىممەتنى سېتىۋېلىپ ھەممىنىڭ كۆزىنى ئالغاي قىلىۋەتمەكچى ئىدى، بىراق، يانچۇقىنىڭ كۆزى ياش يۇقى! ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاز كۈندىن كېيىن «باللار بايرىمى» كېلىدۇ ئەمەسمۇ.

ئارىلىقتا ھەر خىل توي، چاي، بەزمەباراۋەتلەر بولۇپ تۇردى.

قاراڭلار، «باللار بايرىمى» ئويناقلاپ يېتىپ كەلدى! ئاتائانىلار باللىرىنى چىرايلىق ياساندۇرۇپ باغچىلارغا چاپماقتا. ھەممە يەردە باللارنىڭ كۈلكىسى، باللارنىڭ جىلۋىسى بىراق، سىلەرنىڭ ئۆيگە شۇ تاپتا ئېغىر پۇشۇلداشلار ھۆكۈمران. ئەرئايال ئىككىڭلارنىڭ مائاشى ئاللىبۇرۇن خەجلىنىپ تۈگىگەچكە، كۆڭلۈڭلار شۇنچىلىك يېرىم. تۇيۇقسىز بىر مۆجىزە بىلەن بىردىنلا باللىقىغا قايتىپ، مەھەللىدىكى باللار بىلەن بايراملىق كىيىملىرىنى كۆزكۆز قىلىپ تايتاڭلىيالمىغانلىقى ئۈچۈن، ئايالىڭ دېگەن ھېسسىياتچان مەخلۇقنىڭ يۈرىكى شۇ تاپتا لەخلەختە قان!

ئۇ ئىچىدە گۈڭراپ ناخشا ئېيتماقتا:

ئىخ، باللىق!
باللىققا قايتقۇم بار،
بۆشۈكۈمدە ياتقۇم بار.
ھەي باللار
مەن كېتەي
سىلەر بىلەن ئوينىغىلى

ئىككى بالاڭ ئەتىگەن يۈرىكىڭنى سۇغارغاندەك قىلىپ بەرگەن بەش يۈەننى سىقمىدىغىنىچە قاياقىقدۇر يوقالغان. خەق باللىرىغا كومپيۇتېر دەپ نەدىكى ئادەمنى گاڭۋاڭ، ھۇرۇن قىلىۋېتىدىغان باھاسى زەھەردىن ئاچچىق نەرسىلەرنى ئېلىپ بېرىدىكەن. تەھقىقكى، سەن مەڭگۇ ئۇنداق ئەخمەقلەرنى دورىمايسەندە. «زالىمنىڭ بالىسى ئالىم بولىدۇ» ئەمەسمۇ.

بىردىنلا گېلىڭ قىمىشىپ كەتتى. ئاستا سىرتقا چىقتىڭدە، تونۇش شوپاڭغا جۆنىدىڭ. يېنىڭدا بىر تىيىنمۇ پۇل يوق ئىدى. «دۇنيادا ھاراقكەش بىلەن بەڭگىنىڭ رىسقى بەك كەڭرى بولىدۇ». بۇ سېنىڭ مۇشەققەتلىك ھايات سەپىرىڭدە مول تۇرمۇش تەجرىبەڭگە ئاساسەن چىقىرىلغان ئەمەلىي يەكۈن. ئەلقىسسە، ھېيتلاپ يۇرۇپ راۋۇرۇس تەڭشەلدىڭدە، ئۆيگە قايتماقچى بولدۇڭ. كوچىلاردا ئاتائانىلار باللىرىنى ئويناتقاچ كەچلىك سەيلە قىلىۋاتاتتى. مەستلىكتە بىردىنلا باللىقىڭ ئېسىڭگە يېتىپ پۈتكۈل بەدىنىڭ «شۇررىدە» ئېرىپ كەتكەندەك بولدىدە،

كۆزۈڭدىن ئىككى تامچە ياش «جىرتتىدە» ئېتىلىپ چىقتى. ياشلىرىڭنى سۈرتۈشنىمۇ ئۇنتۇپ، باللىرىك ئوقۇپ يۈرگەن بىر ناخشىنى خالىغان ئاھاڭدا بوزۇپ ئوقۇشقا باشلىدىڭ:

ساۋاقداشلار، ساۋاقداشلار
باغقا بارايلى.
كېۋەزلىككە قوغۇن تېرىپ
خاڭگا ئالايلى.
ئا يارەي باغقا بارايلى

5

› پارتىيە قۇرۇلغانلىقىنى تەبرىكلەش بايرىمى‹دا (خۇداغا يۈز مىڭ شۈكرى) چىقىم بولمىدى. بۇ كۈندە ھەرقايسى ئىدارە، جەمئىيەتلەر ئارا پارتىيىنى كۈيلەپ خور ئوقۇش مۇسابىقىسى ئۆتكۈزۈلۈپ، ئايالىڭ بىر قۇر قىپقىزىل تەنتەربىيە كىيىمگە، سەن ئاپئاق بىر ئىشتان ۋە قىپقىزىل بىر كۆڭلەككە ئېرىشتىڭ

»1ئاۋغۇست« ئارمىيە بايرىمىمۇ داغدۇغىسىز ئۆتۈپ كەتتى. ئارىلىقتا ھەر خىل چاي، توي، بەزمەباراۋەتلەر بولۇپ تۇردى. ھەشپەش دېگۈچە «ئوقۇتقۇچىلار بايرىمى« يېتىپ كەلدى. گەرچە ئىككىڭلار ئوقۇتقۇچى بولمىساڭلارمۇ، بۈگۈن ئايالىڭنىڭ تۇغۇلغان كۈنى ئىدى. ھەپتىدىن بېرى تەييارلىق قىلغان ئايالىڭ بۈگۈن مەلىكىلەردەك ياسىنىپ ھەممىنىڭ كۆزىنى قاماشتۇرۇۋەتكەندى. ھەشەمەتلىك رېستوراننىڭ ئۈچ جوزىسىدا لىقمۇلىق ئولتۇرۇشقان مۇنۇ ئەرئاياللارنىڭ ھەممىسى ئايالىڭنىڭ تۇغۇلغان كۈنىنى تەبرىكلىگىلى كەلگەنلەر ئىدى. باشقا جوزىلاردا، ئوقۇتقۇچىلار بولسا كېرەك، پاتپات «مۇدىرنىڭ قولىدىن بىر رومكا ئىچەيلى!«، «شوجاڭغا خوش دەيلى!« دېگەن سادالار ياڭراپ تۇراتتى. يەپئىچىش باشلاندى. قىقاسچۇقان گۈلدۈرمامدەك يۈرەكنى جىغىلدىتىدىغان مۇزىكىلار بىر چاغدا ئوتتۇز نەچچە تال شام ياندۇرۇلغان تورت ھەيۋەتلىك تۇغۇلغان كۈن مۇزىكىسى ساداسى ئىچىدە جوزىغا ئېلىپ كېلىپ پارچىلاندى، ئەمدى قىقاسچۇقان يېڭى دولقۇنغا كۆتۈرۈلدى. بىربىرىنىڭ يۈزىگە تورت سۇۋاشلار ھەر تەرەپتىن قار پومزىكىدەك ئۈچۈپ كېلىۋاتقان تورتلار سورۇن پەسكويىغا چۈشۈپ تانسا باشلاندى. يېرىم كۈن قىلغان گىرىمنى تورت يۇقىلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيۇۋېتىپ كىرگەن ئايالىڭ سورۇندىكى ئەرلەر بىلەن نۆۋەت بىلەن تانسا ئوينىماقتا. توغرا چۈشىنىش كېرەك، ئىلمىيلىك ھەممىدىن مۇھىم سەن ئايالىڭنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بويىچە «مۇقىملىقنى ساقلاپ« ھاراق قويۇشۇڭ كېرەك. رومكا ئايلانماقتا

رېستورانمۇ، بېشىڭمۇ ئايلانماقتا بىر چاغلاردا يۈزلىرىنى دانىخورەك باسقان بىر خوتۇن دەپتەر

كۆتۈرۈپ يېنىمغا كەلدى. سەن ئولتۇرغان شىرەدىكىلەرمۇ يانچۇقلىرىنى كولاشقا باشلىدى. «مەن ئۇنىڭ ئېرى» دېدىڭ تەسلىكتە. «ئايالىڭىزغا ئالغان سوۋغىڭىزنى كۆرۈپ باقايلى» دېدى ئۇ. ئاھ، خۇدا! يېنىمدا بىر تىيىنمۇ پۇل يوق ئىدى. بۇنداق بولۇشىنى بىلگەن بولساڭ يانچۇقلىرىڭنى سىلاشتۇرۇۋاتقان قوللىرىڭ ئىختىيارسىز تىترەپ، بىردىنلا كۆز ئالدىڭ پاللىدە يورۇپ كەتكەندەك بولدى. دەلدەڭشىپ ئايالىڭنىڭ قېشىغا باردىڭدە، قايسى كۈنى ئىچكەن مۇكاپاتلىق هاراقنىڭ قېپىدىن چىققان پارقىراق ئۈزۈكنى ئايالىڭنىڭ بارمىقىغا سېلىپ قويدۇڭ (ئۇنىڭ ساختىلىقىنى ئەلۋەتتە ئۈزۈڭلا بىلەتتىڭ)، سورۇندا قىزغىن ئالقىش ياڭرىدى. سەن چەكسىز ئەلەم بىلەن باشقىلارغا قويۇشنىمۇ ئۇنتۇپ، هاراق ئىچىشكە باشلىدىڭ: «ئويېئوچۇقلا قىرىۋاتقانلىقىنى، منۇتسىرى ئۆلۈمگە يېقىنلىشىۋاتقانلىقىنى تەبرىكلەشقۇ بۇ! ئادەملەر ساراڭ بوپتۇ، مەن جېنىمدا ئاتائانامنىڭ تۇغۇلغان كۈنىنى ئەمەس، يىلىنىمۇ بىلمەيمەن« هاياتىڭدا تۇنجى قېتىم ئاتائاناڭنى ئېسىڭگە ئەپ قالدىڭ. ئالدىڭدىكى شىرەدە چېچىلىپ ياتقان تورتلار، چوكا تەگكۈزۈشكە نۆۋەت كەلمىگەن قورۇملار ئاتائاناڭنىڭ چىشسىز ئېغىزلىرىدا ئېزەلمەيۋاتقان قاتتىق زاغرا بىلەن سېلىشتۇرما بولۇپ، گۈزەل سەھرا گۆدەكلىكىڭگە بەخش ئەتكەن ئىلاهي ئاقدىللىق پۈتكۈل جىسمىڭنى بىر لەھزە كۆيدۈرگەندەك بولدى.

هاراق سېنىڭ ستۇدېنتلىق چاغلىرىڭدىكى جۇشقۇنلۇقىڭنى، ئۇلۇغۋار غايەئىستەكلىرىڭنى، ئەقلىڭنى هەممەهەممىنى پاكپاكىز يۇيۇپ تاشلىغانىدى. گويا، هاياتىڭدا ئۇنداق چاغلار ئەزەلدىن بولۇپ باقمىغاندەكلا. سەن توختاۋسىز هاراق ئىچىۋاتاتتىڭ. خۇش بولساڭمۇ، خاپا بولساڭمۇ هاراق ئىچەتتىڭ. بىراق، زادى نېمە ئۈچۈن هاراق ئىچىۋاتقانلىقىڭنى ئۆزۈڭمۇ بىلمەيتتىڭ.

ۋاقىت، تۇرمۇش ئۆز رېتىمىدە داۋاملاشماقتا. هەممىگە قادىر ۋاقىتمۇ هاياتنى يېڭىچە رەڭلەردە بېزىمەكتە. پاتپات جىنسىي ئاجىزلىقنى داۋالاش ئېلانلىرىنى يوشۇرۇنچە ئىزدەپ قالسەن (ئاچتوق يۇرۇپ ئىچكەن هاراق ئاخىرى سېنى تولۇق كاردىن چىقارغانىدى). سەندە داۋالانغۇدەك ئۇنچە جىق پۇل نېمە قىلسۇن؟ سەن يەنە مۇشۇ خاپىلىقىڭ ئۈچۈن بولسىمۇ ئىچەتتىڭ

يىللار قىزغىن تەبرىكلەشلەر بىلەن ئالدىراش ئۆتمەكتە. سەن ۋە ئايالىڭ هەتتا باللىرىڭنىڭ ئوقۇشىغا كۆزقۇلاق بولغۇدەكمۇ ۋاقىت چىقىرالمايۋاتاتتىڭ.

ئەلقىسسە، سەن مۇكچىيىپ يۇرۇپ ئىچىۋاتقان كۈنلەرنىڭ بىرىدە چوڭ بالاڭ ئۆزىگە ئالىي مەكتەپتىن چاقىرىق قەغىزى كەلگەنلىكىنى ئېيتتى. كۆرۈڭ، ئۇنىڭ خۇشال بولۇپ كەتكىنىنى. قۇرۇپ كەتسۇن ئاشۇ ئالىي مەكتەپ دېگەنلەر! ئۆزۈڭ داۋالانغۇدەك پۇل يوق، ئالىي مەكتەپكە

نەدە پۇل؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە ھازىر خېلى چوڭچوڭ مەكتەپلەرنى پۈتتۈرۈپ كەلگەنلەرمۇ خىزمەت تاپالمايۋاتسا قانداق قىلىش كېرەك؟ «توغرا، ئىنسانلا بولىدىكەن، ئۇ ئۈستىبېشىنى يۆگەيدىغان كىيىمگە موھتاج، ئىنسانلا بولىدىكەن چاچساقلىنى ئېلىپپىياساپ قويىدىغان ئادەمگە موھتاج. دېمەك، بۇ ئىككى كەسىپ مەڭگۈ ئۆلمەيدىغان، خاتىرجەم ياشىغىلى بولىدىغان كەسىپلەر ئىكەن!» شۇنداق قىلىپ سەن چوڭ بالاڭنى كىيىم تىككۈچىلىككە، كىچىكىنى ساتىراشلىققا شاگىرتلىققا بېرىشكە ئىدىيە جەھەتتىن تولۇق تەييارلىق قىلىپ قويىدۇڭدە، ئۆز ئەقلىڭدىن پەخىرلەنگىنىڭچە شوپاڭ تامان يۈرۈپ كەتتىڭ

ئاپتور: قاغىلىق ناھىيىلىك ئۈرۈق باشقۇرۇش پونكىتى قورۇسدا

نان قېپى

ئالي مەكتەپنى پۈتتۈرگىنىمگە ئۈچ يىل بولدى. بۈگۈن بولمىسا ئەتە، ئەتە بولمىسا ھامان بىر كۈنى ھۆكۈمەتتىن «پالانى كۈنى ئىشقا چۈشىدۇ، ئىش ھەققى مانچە يۈز سوم» دېگەن ئۇقتۇرۇش كېلىدۇ. بۇ دېگەن بىر ئۆمۈر يېتىپ يېسەممۇ تۈگىمەيدىغان ئالتۇن تېغىم بولىدۇ. شۇ چاغدا «ھۇ نان قېپى، كارغا يارىماس» دېگەنلەرگە ئۆزۈمنى كۆرسىتىپ قويمايدىغان بولسام، خەپ

****

كۆنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن كۆندە مايلاپ تارىلىدىغان چېچىم ئىككى - ئۈچ كۆندە بىر قېتىم تارىغاق كۆرىدىغان بولدى. پىچاق تىغىدەك تىك قىرلانغان ئىشتىنىمنىڭ تىزى بۆكتەك پۇسكۇيۇپ چىقتى. تويپا قونمايدىغان پارقىراق ئايىقىم «ماي» دېگەن نەرسىنىڭ بارلىقىنى ئۇنتۇپ قالغاندەك، ئەمدىلىكتە رەڭگىنىمۇ تونۇغىلى بولمىغۇدەك ھالغا كېلىپ قالدى. مەكتەپ پۈتتۈرۈپ يۇرتقا كەلگەن دەسلەپكى كۈنلەردە كۆزۈمنىڭ ئىچىگە ئۈمىد بىلەن قارايدىغان قىزلارنىڭمۇ رايى يېنىپ، ھازىر ئۇلار بىردىن باللىنىڭ ئانىسى بولۇپ قالدى. تەڭتۇشلىرىم بولسا، «پىلانلىق تۇغۇت شەرەپ گۇۋاھنامىسى»گە ئېرىشىپ بولدى. كىچىكلەر مېنى «قولىدىن ئىش كەلمەيدىغان قېرى يىگىت» دېيىشىپ، قارىماستىن ئۆتۈپ كېتىشتى. ئۆيدىمۇ مېھمانلىنىپ - چىمانلىپ بولدۇم. ئانامنىڭ قىز مېلىنىمۇ ساتتۇرۇپ پۈتۈن ئائىلىنى قاقسەنەم قىلىۋەتكەن تۇرسام، ئۆيۈمدىكىلەرگە قايسى يۈزۈم بىلەن قاراپ، قايسى ئېغىزىم بىلەن نېمىمۇ دەيمەن؟ لېكىن ئامال يوق، بەرگەننى يەپ تۇردۇم (كۆڭلۈمدە يېمەكچى بولغانلىرىمنى يېيەلمىسەممۇ).

ئالىي مەكتەپتە تۆت يىل مەخسۇس تارىخ ئوقۇدۇم. ئۇيغۇرنىڭ دەمدۇ، جوڭگونىڭ دەمدۇ، چەت ئەلنىڭ دەمدۇ، قەدىمقىنى دەمدۇ، يېقىنقىنى دەمدۇ قوغۇرسۇر ئالتۇندىن تارتىپ كۇڭزى، ئەپلاتۇنغىچە بىلمەيدىغىنىم يوق. ئالتۇن دەۋر، قانلىق يىللار ھازىرچە بىرى مەندىن سوراپمۇ قويمىدى، سورايدىغان بولسا، يىپىدىن يىڭنىسىغىچە شارىلداپ ئاققان سۇدەك راۋان دەپ بېرەتتىم. قورسىقىمدا باشقىلارغا ئوخشاش يېگەن ئاش - ناندىن باشقا بىلىم دېگەن تولۇپ يېتىپتۇ. سەھرايى قىيامەتنىڭ ئادەملىرى كور، نادان، ئۇ خەق ئالتۇننىڭ قەدرىنى نېمە بىلسۇن؟ ئالتۇننىڭ قەدرىنى زەرگەر بىلىدۇ. مەن مۇنداق قالمايمەن.

كۈنلەر ئۆتۈۋەردى. ئۈمىدىم كۆپۈككە، زېرىكىش - تېرىكىشكە ئالماشتى. مۇنداق يېتىۋەرسەم بولمايدىكەن. يەۋەرسەم ئۇيۇلىدىكەنمەن. يېمىسەم ئۆلىدىكەنمەن.

بىلگەن «تارىخ»ىم بىلەن نېمە قىلالايتتىم؟

دادامغا ياردەملىشىپ دېھقانچىلىق قىلماقچى بولدۇم. 16 يىل ئوقۇپ كەتمەن دېگەننىمۇ چىقىپ قاپتىمەن. قوللىرىم قاپىرىپ، بەللىرىم سىرقىراپ بولالماي قالدىم. ئىنىمنىڭ ياغاچچىلىق ھۈنىرىگە ياردەملەشمەكچى بولۇپ باردىم - يۇ، توقماق بىلەن بىرنى قويۇپ، سول قولۇمنى خېلى قاتتىق سوقۇۋالدىم.

ماشىنا ئېلىپ كىراكەشلىك قىلىشنى ئويلىدىم. لېكىن ئۇنىڭغا پۇل نەدە؟ ماگىستىرلىق كىنىشكام ماشىنا ھەيدەشكە ئەسقاتمايدۇ.

باققالغا قاراپ باقتىم، ياماقچىغا قاراپ باقتىم، مەن بىر باكالاۋر، ئۇنداق ئىشلارنى قىلسام قانداق بولغىنى؟ ئۇنىڭدىنمۇ رايىم ياندى. بازار كوٓنى كوچىدا ساپايە سوقۇپ «ھەق ئاللا» دەۋاتقان سائىلغا قاراپ ھەيران قالدىم: ئۇنىڭ ئاۋازى ياڭراق، سوٓزلىرى يېقىملىق، يۈرەكنى ئېزىدۇ. ئۇنىڭ خالتىسى توشاي دەپ قالغان، قاپقارا قاتاڭغۇر قولىدا بىر تۇتام پۇل. ئۇنىڭغا نان، پۇل، مېۋە ئىشقىلىپ ئۇسكەندىن چۈشكەن ئۆگۈتتەك ئۆزلۈمەي كېلىپلا تۇرىدۇ. ئۇ نىمە دېگەن تەلەيلىك ھەم بەختلىك؟ مەن ئەدناسى شۇ ساپايىنىمۇ سوقالمايمەن ـ دە!

16 يىللىق ئوٓمرۈم دەرسخانىلاردا كىتاب ـ دەپتەر بىلەن ئوٓتتى. مۇشۇ كەمگىچە مەن يادلىمىغان كىتاب، مەن تولۇلمىغان شوئار ئازمۇ؟

مەن مۇئەللىم نىمە دېسە شۇنى قىلدىم. «قىلما» دېگەننى ھەرگىزمۇ قىلمىدىم. ئويلىسام ئۇ چاغلاردا مەن قۇلىقى يۇمشاق، پەزىلەتلىك، رايىش بالا ئىدىم. ھەممە مېنى «ئەخلاقلىق، ئەقىللىق بالا» دەپ ماختايتتى. لېنىنگچە، فېڭچە، لېنىنگچە ئوٓسمۇر بولۇپ ئالغان مۇكاپات، تەقدىرنامىلىرىممۇ خېلى بار. ئاتا ـ ئانام، قولۇم ـ قوشنىلارنىڭ «شۇنداق بولسۇن دەپ ئەگكەندەك، قايچىدا قىرقىغاندەك، تاناپ تارتقاندەك ئوڭلۇق بالا» دەپ ماختاشلىرى، پەخىرلىنىشلىرىچۇ؟

ساردىن چىققان قارچۇغا، سەھرادىن چىققان ئوٓلما ئىدىم. ئىلگىرى ھەممە زوقلىنىپ ماڭا قارىشاتتى. ئەمدى مەن ئوٓلارغا، ئوٓلارنىڭ قولىدىكى ئىشقا، يەۋاتقان نېنىغا، قولىدىكى پۇلغا تەلمۈرۈپ قاراپ قالدىم. جاھاننىڭ تەڭشەلگىنى مۇشۇ ئوخشايدۇ.

قازانچىنىڭ شاگىرتى ئۇستىسىنىڭ قازاننى قانداق قۇيغانلىقىنى كوٓرمىسىمۇ، ئىككى يىلدا مۇكەممەل ئوٓگىنىپ بولارمىش. مەنچۇ، مەن 16 يىلدا نىمە ئوٓگەندىم؟ مائارىپ ماڭا نىمە ئوٓگەتتى؟

50 يىل مابەينىدە ياش، ئوتتۇرا ياشلىقلار ئىچىدە ساۋاتسىزلىقنى تۈگىتەلمىسە، مەن 6 يىلدا « باكالاۋر» بولدۇم.

قاراپ باقسام، بىرىنچى يىللىقتا ساۋات چىقىرىپ ھايات مۇساپەمدە يېڭى ئىرا باشلىغان بولسامۇ 11 يىلدا، 16 يىلدا شۇ بىر ئوقۇرنى ئايلىنىپتىمەن. ئەمدى مېنىڭدە ساۋاتتىن ئوٓزگە قالغىنى نىمە؟

ئادەمگە تەلەي قىيا باقىدىغان كوٓنلەرمۇ كېلىدىكەن. ئۇمىدىم ئوٓزلۈكسىز دېگەن كوٓنلەردە

ھۆكۈمەت ئورگىنىغا كاتىپ، تەرجىمانلىق نەق مەيداندا تاللاپ ئالىدىغانلىقنى ئاڭلاپ ئۆدۈل ناھىيىگە چاپتىم. ئەمدى نېمىسىنى ئېيتاي، ئۇلار «چوقۇم ئىش ئورنى بولغان، ياش، ئالىي مەلۇماتلىقلاردىن بولۇشى كېرەك»كەن. چالمام سۇغا چۈشتى.

ئۇزاق ئۆتمەي ئوقۇتقۇچى ۋە مەمۇرىي خادىملىقىقا جەمئىيەتتىن تاللاپ ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇلىدىغانلىق خەۋىرىنى ئاڭلىدىم. بۇ دۆرەم ئىشلىرىم خېلى ئوڭغا تارتىپ دەخلىسىز تىزىملاش شەرىپىگە ئىگە بولدۇم. دۆلەت تىلى، ئەدەبىيات، ماتېماتىكا پەنلىرى ئىمتىھانىدىن ئۆتسەك، ئاندىن كەسپتىن ئىمتىھان بېرىدىغان گەپكەن. ئاتا - ئانامدىن راسخوت ئۆچۈن ئاران پۇل ئېلىپ ئىمتىھانغا قاتناشتىم. «تىل - ئەدەبىيات» ئىمتىھانلىرى بىر ئويۇن ھېسابىدا ئۆتتى. ئەزەلدىن مەن ئۆچ كۆرگەن «ماتېماتىكا» بار ئۆچىنى ئالدى. ئۇنى دېمىسىمۇ سەككىز يىل مابەينىدە كەسپىمگە مۇناسىۋەتسىز دەپ قاراپ، ماتېماتىكا كىتابىنى قولۇمغىمۇ ئېلىپ باقمىغان تۇرسام. ماڭ ئۆلۈپ، مېڭىپ تىرىلدىم.

ئومۇمىي نومۇرۇم تەلەپكە يەتكەن بولسىمۇ، «ماتېماتىكا» تەلەپكە يەتمەي قۇرۇق قول قايتىشقا مەجبۇر قىلدى.
مۇناسىۋەتلىك ئىدارىدىكىلەرگە ئەھۋال قىلدىم. ئۇلار تولۇمدىن توقماق چىققاندەك جاۋاب بېرىشتى:
ئالىي مەكتەپتە ئوقۇدۇم دېيسىز، ئىمتىھان ئالدۇق، ئۆتەلمىدىڭىز
ئاۋۋال كەسپتىن ئالسۇن. كەسپتىن ئۆتەلمىگەندە ئاندىن
ئۇ ئۆزىڭىزنىڭ ئىشى.
مەن 16 يىل ئوقۇدۇم، ئەمدى نېمە قىلىمەن؟
ئىختىيارىڭىز.
ئوقۇتقان كەسپ تارىخ تۇرسا
ئوقۇتقان كەسىپ شۇ تۇرسا؟! ئۆزىڭىز ئوقۇغانسىز
چاقىرىق كېلىپ، ئوقۇتقاندا ئوقۇدۇم.
ئوقۇغان بولسىڭىز، بىلىم ئالغانسىز؟
ئالدىم. ئەمدى ئۇنى نېمە قىلىمەن؟
ئىختىيارىڭىز. سىزدەكلەردىن 13 مىڭى بار. قولىڭىزدىن كەلسە ئىش تېپىڭ.
مەن قانداق تاپىمەن؟
تازا مەتو، دەلدۇشكەنغۇ بۇ؟ ئىش تاپالمىساڭ خالاغا بېلەت سات! ھۇ، نان قېپى
بىر تاغار دەرد - ئەلەم بىلەن ئۆيگە قايتىپ كەلدىم.
16 يىل ئوقۇپ خالاغا بېلەت ساتسام، باشقا ئىش ئۆچۈن قانچە يىل ئوقارمەن؟ خەيرىيەت، يېزىدا خالاغا بېلەت سېتىلمايدۇ. شەھەردىكى خالانىڭ ئىگىسى بار. 13 مىڭ كىشى بېلەت ساتقۇدەك يۇرتىمىزدا قانچىلىك شەھەر بار؟

نان قېپى ! نان قېپى! بۇ سۆزلەر مېڭەمنى قوچۇۋەتتى.

مەن ئەزەلدىن مۇشۇنداق «نان قېپى» يارالغاندىمەنمۇ؟ بىراق شۇنداق ياراتقانمىدۇ؟ سىلەر مېنى نان قېپى قاتارىغا چىقاردىڭلار. شۇ ئورنۇڭلار، شۇ ئىمتىھان نەتىجەڭلار بىلەن. سىلەر بىر بولساڭلار «ئىمتىھان ئىمتىھان بەرگۈچىنىڭ شۇ سوئال دائىرىسىدىكى بىلىمنى كۆرسىتىپ بەرسىمۇ، شۇ كىشىنىڭ پۇتۈن بىلىمنى ئۆلچىمەيدۇ؛ شۇ كىشىگە ۋەكىللىك قىلالمايدۇ» دېيسىلەر. ئەمدى شۇ بىر «ئىمتىھان» بىلەنلا يارىماس قاتارغا چىقىرىسىلەر، زادى قايسى گېپىڭلار راست؟!

ئېيتىڭلار قېنى، مەندىن ئالغان ئاشۇ ئىمتىھاننى سىلەردىن ئالسا، سىلەر قانداق قىلارسىلەر؟

سىلەر بىزنى مۇشۇ ھالغا كەلتۈرگەن نان قېپى. سىلەرمۇ، مەنمۇ، ئۆلارمۇ «نان قېپى» بولۇۋەرسە، بۇ نان قاپلىرىغا كەلگۈسىدە قايسى ناننى سالىمىز؟

باللارغا شۇنى خىتاب قىلغۇم كېلىدۇ:

بالىلار، ئاگاھ بولۇڭلار، ئۇ نان قاپلىرى سىلەرنىمۇ مەندەك نان قېپى قىلىپ يېتىشتۈرمىسۇن. سىلەر ئۆزگىچە ئادەم بولۇڭلار!

مەن بۈگۈن شۇنى تونۇپ يەتتىم. باشقا ئىش قولۇمدىن كەلمىسىمۇ كۆڭلۈمدىكىنى دېيىش، ۋارقىراش بولسىمۇ كېلىدۇ:

خالايىق ئۆيۈڭلاردىكى، ئەتراپىڭلاردىكى سەبىي بالىلارنى قۇتقۇزۇڭلار! ئوقۇش - ئوقۇتۇشنى دەۋرگە، زامانغا لايىق ئىسلاھ قىلىڭلار. ئەمدى ئىسلاھات قىلىش پەيتى يېتىپ كەلدى. ئەگەر ئۇنداق قىلمايدىكەنسىلەر، كۆندە دېگۈدەك تۇغۇلۇپ قاتارغا قېتىلىۋاتقان ساناقسىز نان قاپلىرى قەيەرگە سىغىدۇ؟ جېنىنى قانداق باقىدۇ؟ رىقابەتكە قانداق قاتنىشىدۇ؟

2004 ـ يىل 1 ـ ئاپرېل دامكۇ

)ئاپتور: چىرا ناھىيە دامكۇ ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇتقۇچىسى(

جۇڭگولۇق، ئامېرىكىلىق ۋە ياپونىيىلىك

ھەققىدە قىزىقارلىق سېلىشتۇرۇش

يولۋاسقا ئۇچراش

جۇڭگولۇق بىر كىشى، ئامېرىكىلىق بىر كىشى ۋە ياپونىيىلىك بىر كىشى بىللە يولدا كېتىۋېتىپ يولۋاسقا ئۇچراپ قاپتۇ.

ئامېرىكىلىق جىددىيلىشىپ بىر كالتەكنى قولىغا ئېلىپ، يولۋاس بىلەن ئېلىششقا تەق بولۇپ تۇرۇپتۇ؛ ياپونىيىلىكمۇ جىددىيلىشىپ دەرھال بىر تۇپ دەرەخكە چىقىۋاپتۇ. جۇڭگولۇق ھېچقانداق جىددىيلەشمەي ئېڭىشىپ ئايىغىنىڭ بوغۇچىنى چىڭىتىشقا باشلاپتۇ.

كېيىن، خەقلەر بۇ ئىشتىن خەۋەر تېپىپ جۇڭگولۇقتىن، شۇنداق خەتەرلىك ئەھۋالدىمۇ قانداقسىگە ئۆزىنى تەمكىن تۇتۇپ، ئايىغىنىڭ بوغۇچىنى چىڭىتىپ ئولتۇرغانلىقىنى سورىغانىكەن، جۇڭگولۇق مۇنداق جاۋاب بېرىپتۇ: «جىددىيلەشكەننىڭ نېمىگە پايدىسى بار؟ مەن پەقەت ئايىغىمنىڭ بوغۇچىنى چىڭ چىگىۋالالىسام، ئاندىن ھېلىقى باتۇر قىياپەتكە كىرىۋالغان ئامېرىكىلىقتىن تېزرەك قېچىپ كېتەلەيمەن ئەمەسمۇ!«

بىناغا ئوت كەتسە

جۇڭگولۇقلار قانچىلىك بەدەل تۆلىشىدىن قەتئىينەزەر، ئوت ئاپىتىدىن قۇتۇلدۇرۇشقا ئاتلىنىپ، زىياننى ئەڭ تۆۋەن چەككە چۈشۈرىدۇ؛

ئامېرىكىلىقلار قانچىلىك بەدەل تۆلىشىدىن قەتئىينەزەر، ئاپەتكە ئۇچرىغان ئادەملەرنى قۇتقۇزىدۇ، قانچىلىك مال ـ دۇنيانىڭ كۆيۈپ كۈلگە ئايلىنىپ كېتىشى بىلەن ھېسابلىشىپ ئولتۇرمايدۇ؛

ياپونىيىلىكلەر مەيلى قانچىلىك بەدەل تۆلىشىدىن قەتئىينەزەر ئارخىپلارنى قۇتقۇزۇپ قالىدۇ، بۇ جەرياندا قانچىلىك مال ـ دۇنيانىڭ كۆيۈپ كېتىشى، قانچىلىك ئادەمنىڭ ئوت دېڭىزىدا قېلىشى بىلەن ئانچە ھېسابلىشىپ ئولتۇرمايدۇ. ئۇلار «ئارخىپلار ئامان قالسا، تارىخ ئامان قالىدۇ، تارىخنىڭ تەرەققىياتى داۋاملىشالايدۇ« دەپ قارايدۇ.

پۇل ئامانەت قويۇش

جۇڭگولۇقلارنىڭ كىرىمى ئامېرىكىلىقلارنىڭكىگە يەتمەيدۇ، ياپونىيىلىكلەرنىڭكىگىمۇ يەتمەيدۇ، لېكىن ئۇلار پۇل ئامانەت قويۇشقا ئامراق. ئامانەتنىڭ ئۆسۈمىنىڭ قانچىلىك ئاز بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، تۆت تەڭگە پۇل تاپسىلا، ئالدى بىلەن بانكىغا ئامانەت قويۇشنى ئويلايدۇ.

ئامېرىكىلىقلار بۇنىڭغا قارىتا مۇنداق دېيىشىدۇ: پۇل ئامانەت قويۇش جۇڭگو پۇقرالىرىنىڭ كەلگۈسىدىكى ئىقتىسادىي تەرەققىياتىغا نىسبەتەن ئىشەنچىسى يوقلۇقىنى بىلدۈرىدۇ؛ ياپونىيىلىكلەر مۇنداق دېيىشىدۇ: «پۇل ئامانەت قويۇشقا ئامراق بولۇشىغا قارىغاندا، جۇڭگو پۇقرالىرىنىڭ تۇرمۇشتىن ھۇزۇرلىنىدىغان باشقا تۈزۈكرەك سورۇنى يوق بولسا كېرەك.»

لېكىن، جۇڭگولۇقلار ئامېرىكىغا بارسىمۇ، ياپونىيىگە بارسىمۇ تاپقان پۇلىنى ئوخشاشلا ئامانەت قويۇۋېرىدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن ئامېرىكىلىقلار بىلەن ياپونىيىلىكلەر «جۇڭگولۇقلارنىڭ نەچچە مىڭ يىللىق پۇل ئامانەت قويۇش ئەنئەنىسى بار ئىكەن» دېگەن قاراشقا كېلىشىدۇ.

ھەقسىز كەچلىك تاماق

بىر جۇڭگولۇق خېلى كۆپ دۆلەتلەرگە چىقىپ، بەزىدە ھەقسىز غىزالىنىپمۇ بېقىپتۇ ھەمدە مول تەسىراتلارغا ئىگە بوپتۇ، ئۇ بۇ ئىشلارنى مۇنداق تەسۋىرلەپتۇ: «ئامېرىكىلىقلار سىزگە كەچلىك زىياپەت تەييارلىسا، ناھايىتى ياخشى كەيپىيات يارىتىپ سىزنى خۇشال قىلىدۇ، ساھىبخان بولغان ئامېرىكىلىق، مېھمانلارغا: «بۈگۈن سىلەر ئىچكەن كوكا كولا سىلەرگە قىلغان سوۋغىتىم بولۇپ قالسۇن» دەپ ئەسكەرتىپ قويىدۇ، شۇنىڭ بىلەن مېھمانلار ئۆزلىرى ئىستېمال قىلغان يېمەك - ئىچمەكلەرنىڭ پۇلىنى ئۆزى تۆلەيدۇ.
ياپونىيىلىكلەرنىڭ باشقىلارنى تاماققا تەكلىپ قىلىشى ئانچە جانلىق ئەمەس، لېكىن، داستىخان مول، ھاراق - شارابلار ئېسىل، يەنە كېلىپ مۇلازىم قىزلىرى تولىمۇ ئىشچان. ياپونىيىلىكلەرنىڭ سىزگە بەرگەن بىر ۋاخلىق ھەقسىز كەچلىك تامىقى سىزنىڭ بۆيرۈتمىڭىز ئىچىدىن ئەپچىللىك بىلەن تۇتۇپ قېلىنىدۇ.
جۇڭگولۇقلارنىڭ ھەقسىز كەچلىك تاماق يېيىشى ئوڭاي. سىز بىرەرسىنىڭ داستىخىنىغا داخىل بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا ئانچە - مۇنچە ئىش قىلىپ بەرسىڭىز بولىدۇ؛ قىلىپ بەرمىسىڭىزمۇ بولۇۋېرىدۇ. لېكىن ئۇنىڭ ئالدىغا داستىخان سېلىپ «بار تاۋۇقىم، يان تاۋۇقىم» قىلمىسىڭىز بولمايدۇ. ئەمما يېنىڭىزدا جەزمەن يېتەرلىك مىقداردىكى ھۆكۈمەت پۇلى بولۇشى كېرەك.
)تاللانغان فېلىيەتونلار« ژۇرنىلىدىن قاھار ئوسمان تەرجىمە قىلدى(